

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Andra kammaren.

Nr 10.

Fredagen den 15 februari.

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 8 och den 9 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Johansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 83, med förslag till lag om tillsyn över stiftelser;

nr 85, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 62, angående överflyttande från domänstyrelsens till lantförsvarets förvaltning av visst markområde tillhörande kronoparken Åsen invid Uppsala;

nr 63, angående tilläggspension åt översten i östra arméfördelningens reserv E. Mossberg; och

nr 73, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Västerås stad.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 56, angående anslag till överståthållarämbetet m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 57, angående vissa bestämmelser beträffande rätt till pension för överståthållaren samt befattningshavare vid överståthållarämbetets kansli- och polisavdelningar m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 81, angående viss ändring i grunderna för statsbidrag till inredande av nya vårdplatser för vuxna vid centralsanatoriet i Hällnäs; samt

till bankoutskottet propositionerna:

nr 69, angående pension för direktören vid det med musikaliska akademien förenade musikkonservatoriet, professorn B. Beckman;

nr 70, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier;

Andra kammarens protokoll 1929. Nr 10.

nr 71, angående pension åt vaktmästaren vid tekniska skolan i Stockholm E. V. Alberg och portvakten vid samma skola Anna Karolina Alberg; och nr 72, angående understöd åt änkan efter en deltagare i Vegaexpeditionen.

§ 4.

Föredrogos var efter annan och remitterades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna:

- nr 345 av herr *Forssell m. fl.*;
- nr 346 av herr *Hage*; och
- nr 347 av herr *Andersson* i Igelboda.

§ 5.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts härpå föredragna utlåtande nr 1 bordlades åter.

§ 6.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Ekman m. fl.*, nr 348, med förslag till ändringar i riksdagsordningen, avseende att åstadkomma en mera fullständig och rättvis mandatfördelning vid val till andra kammaren; samt

herr *Ekman*:

nr 349, om ändring i gällande bestämmelser angående villkor för valbarhet till riksdagens första kammare; och

nr 350, om inskränkning i Konungens rätt att upplösa riksdagens första kammare.

Nämnda motioner bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från andra lagutskottet, nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 4 juli 1910 (nr 77 s. 1) om sjukkassor m. m.; samt

från bankoutskottet:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad angår flottans pensionskassa;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till civilstatens änke- och pupillkassa för särskilda kostnader för beredande av förhöjd pension åt vissa posttjänstemäns efterlevande; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1929 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd.

Vidare anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 22, till fullmäktige i riksbanken, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 23, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; samt

nr 24, till styrelsen för riksdagsbiblioteket, angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om Sveriges utträde ur Nationernas förbund;

statsutskottets utlåtanden:

nr 15, rörande väckta förslag om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntefri försträckning åt telegraftjänstemännens skatteinbetalningskassa i Stockholm; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å vissa lån ur lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckta motioner angående ändring av sjömanslagen till svenska sjömäns skydd under uppehåll i främmande hamnar.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Karl Gustaf Olsson från Golvvasta, på grund av influensa, tillsvidare är oförmögen att delta i riksdagsarbetet.

Stockholm den 14 februari 1929.

Erik Nyström,
leg. läkare.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Anderson</i> i Råstock	under 2 dagar fr. o. m. den 16 febr.,	
» <i>Olsson</i> i Ramsta	» 6 » » » 17 »	
» <i>Lundén</i>	» 8 » » » 16 »	
» <i>Björling</i>	» 10 » » » 18 »	
» <i>Skoglund</i>	» 4 » » » 18 »	
» <i>Lithander</i>	» 3 » » » 17 »	
» andre vice talmannen <i>Nilsson</i>	» 3 » » » 17 »	och
» <i>Edberg</i>	» 4 » » » denna dag.	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.52 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 16 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs en från herr Nilsson i Antnäs ingången telegrafisk ansökning om ytterligare ledighet från riksdagsgöromålen under den 18 och den 19 innevarande februari; och blev berörda ansökning av kammaren bifallen.

§ 2.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen av:

herr statsrådet *Johansson* propositionerna:

nr 94, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 95, angående ny institutionsbyggnad vid statens centrala frökontrollanstalt;

nr 96, angående inredande av familjebostäder åt ytterligare två laboratorer vid veterinärhögskolan;

nr 97, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond; och nr 84, angående beräklandet av tjänstetid i lönehänseende för ryttmästaren O. Ribbing och kaptenen N. E. Jönnick;

herr statsrådet *Vult von Steyern* propositionen, nr 82, angående anslutning till ett i Paris den 27 augusti 1928 avslutat internationellt fördrag rörande fördömande av krig; samt

herr statsrådet *Bismark* propositionen, nr 99, med förslag till lag om trafikförsäkring å motorfordon m. m.

Samtliga avlämnade propositioner bordlades.

§ 3.

Enligt därom den 12 innevarande februari fattat beslut företogs nu val av dels sex revisorer för deltagande i den granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, som skall äga rum under innevarande år, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens andra kammar ha blivit utsedda till revisorer och suppleanter, nämligen:

herr <i>Bengtsson</i> i Norup	till revisor	med herr <i>Wikström</i>	som suppleant
» <i>Carlsson-Frosterud</i>	» » » »	<i>Borggren</i>	» »
» <i>Hedlund</i> i Häste	» » » »	<i>Magnusson</i> i Skövde	som suppleant
» <i>Johansson</i> i Uppmälby	» » » »	<i>Hage</i>	» »
» <i>Magnusson</i> i Kalmar	» » » »	<i>Lindley</i>	» » och
» <i>Nilsson</i> i Antnäs	» » » »	<i>Bengtsson</i> i Kullen	som suppleant,

var och en med 161 röster.

§ 4.

Vidare anställdes val av dels tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

valmän:

herr *Anderson* i Storegården,
 » *Andersson* i Katrineholm,
 » *Borg*,
 » *Fast*,
 » *Gustafson* i Vimmerby,
 » *Hage*,
 » *Hammarlund*,
 » *Hedlund* i Häste,
 » *Hedlund* i Östersund,
 » *Hedvall*,
 » *Holmström*,
 » *Jansson* i Falun,
 » *Jeppsson*,
 » *Johansson* i Edsbyn,
 » *Laurin*,
 » *Lindmark*,
 » *Lovén*,
 » *Magnusson* i Kalmar,
 » *Månsson* i Erlandsro,
 » *Nilsson* i Örebro,
 » *Olsson* i Berg,
 » *Ros*,
 » *Ryberg* och
 » *Schött*,

var och en med 117 röster; samt

suppleanter:

herr *Lindberg*,
 » *Törnkvist* i Karlskrona,
 » *Lundén*,
 » *Edberg*,
 » *Molander* och
 » *Aronson*,

var och en med 39 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 5.

Slutligen företogs nu val av ej mindre tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor, än även sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

herr *Borggren*,
 » *Brännberg*,

herr *Bäcklund*,
 » *Edberg*,
 » *Ekman*,
 » *Eriksson* i Stockholm,
 » *Eurén*,
 » *Fast*,
 » *Hansson* i Stockholm,
 » *Hollertz*,
 » *Holmgren*,
 » *Höglund* i Göteborg,
 » *Jansson* i Edsbäcken,
 » *Johansson* i Uppmälby,
 » *Lithander*,
 » *Ljung*,
 » *Lovén*,
 » *Magnusson* i Tumhult,
 » *Olsson* i Kullenbergstorp,
 » *Ryberg*,
 » *Wigforss*,
 » *Wikström*,
 » *Winkler* och
 » *Wirsell*,

var och en med 57 röster, samt

suppleanter:

herr *Paulsen*,
 » *Nilsson* i Örebro,
 » *Johansson* i Edsbyn,
 » *Lundström*,
 » *Norsell* och
 » *Hammarlund*,

var och en med 16 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 3—5 här ovan omnämnda valen.

§ 7.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 83, med förslag till lag om tillsyn över stiftelser;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 85, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 62, angående överflyttande från domänstyrelsens till lantförsvarets förvaltning av visst markområde tillhörande kronoparken Åsen invid Uppsala;

till bankoutskottet propositionen, nr 63, angående tilläggspension åt översten i östra arméfördelningens reserv E. Mossberg; samt

till statsutskottet propositionen, nr 73, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Västerås stad.

§ 8.

Vidare föredrogos var efter annan och remitterades till konstitutionsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna:

nr 348 av herr *Ekman m. fl.*; samt
nr 349 och 350 av herr *Ekman*.

§ 9.

Härefter föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, statsutskottets utlåtanden nr 15—18 och första lagutskottets utlåtande nr 6.

§ 10.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; och biföll kammaren utskottets i nämnda betänkande gjorda hemställan.

§ 11.

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror. Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.

I en den 4 januari 1929 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 23, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

Förslag

till

förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Häri genom förordnas, att förordningen den 17 maj 1923 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror skall äga fortsatt tillämpning till och med den 30 juni 1930, dock att 19 § i samma förordning skall från och med den 1 juli 1929 i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

19 §.

Generalpoststyrelsen skall — — — att tillgå.

Blanketter till — — — hos tullmyndighet.

Ett exemplar av denna förordning skall hållas tillgängligt för allmänheten å varje postkontor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.

(Forts.)

Uti en vid betänkandet fogad reservation hade herr *Lithander* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande proposition.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Andersson** i Katrineholm: Jag skall be att ett par minuter få taga kammarens tid i anspråk, innan kammaren övergår till det stora ärendet på dagens föredragningslista. Jag kan nämligen icke helt ansluta mig till den motivering, som bevillningsutskottet presterat för sin hemställan i det nu föredragna betänkandet. Utskottet lämnar ett referat av vad som tidigare sagts i ärendet och säger sedan, att man icke kan undgå att skänka ett ökat beaktande åt de synpunkter, som framlagts i referatet. Man tillägger, att med anledning av dessa synpunkter, till vilka utskottet sålunda anser sig böra taga en viss hänsyn, har det ifrågasatts, huruvida icke tiden nu vore inne att uppgiva det genom den ifrågavarande beskattningsformen gjorda försöket att beskatta ett visst slag av lyxkonsumtion. Utskottet ger enligt mitt förmenande med detta sitt uttalande en inuit åt Kungl. Maj:t att till ett kommande år icke lägga fram förslag om dylik beskattning. Man menar, att den är av så ringa värde, att den är tämligen betydelselös.

Jag medger, att det icke här gäller någon stor fråga ekonomiskt sett. Men 60,000 å 65,000 kronor bruka vid vissa tillfällen i riksdagen också vara pengar. När det på en del områden gäller att bevilja blott några hundra kronor, kan riksdagen ibland vara synnerligen ekonomisk och se mycket noggrant även på de små beloppen. Jag anser det för övrigt oklokt att beträffande en beskattning sådan som den ifrågavarande — vilken helt och hållet är en lyxbeskattning — ge på hand, att man därför att beskattningen icke lämnar några större belopp gärna kan avvara den i fortsättningen. Jag kan för övrigt icke förstå, varför bevillningsutskottet behöver göra ett sådant uttalande. När den dagen kommer — om den till äventyrs kommer — då det visar sig att beskattningen ger mindre och mindre åt statskassan, så att de omkostnader, som äro förenade med skattens upptagande, nästan äta upp inkomsten, kan ju bevillningsutskottet självt, utan att komma med någon sådan där förhandspropos, säga ifrån, att nu vill man icke vara med längre.

I anslutning härtill, herr talman, tillåter jag mig föreslå, att den del av utskottets motivering, som börjar nederst på sidan 4 med orden: »Då den vunna erfarenheten visat» och slutar å nästa sida med orden: »att beskatta ett visst slag av lyxkonsumtion» måtte utgå. I övrigt har jag intet annat yrkande att göra än bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lithander**: Herr talman! Det är en gengångare sedan kristiden, som vi med det föreliggande förslaget ha att taga ställning till. I motsats till den siste ärade talaren har jag den uppfattningen, att det vore på tiden att riksdagen upphörde debattera denna fråga. Jag har fogat en reservation till betänkandet, i vilken jag framhållit, att skatten bör avskaffas dels på grund av dess ringa avkastning, dels på grund av dess egenskap att uppmuntra sådan handel, som icke kan kontrolleras, och dels på grund av den omständigheten att statsverket i realiteten icke har något gagn av beskattningen. Den siste ärade talaren nämnde, att 60,000—65,000 kronor är ingen inkomst att förakta. Ja, han tillade, att om skatten gäve mindre och mindre och om omkostnaderna för dess upptagande skulle bli alltför stora, kunde utskottet och riksdagen vara med på att borttaga densamma. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på att det av den kungl. propositionen framgår, att skatten verkligen ger mindre och mindre. Den gav visserligen år 1925 63,000 kronor och 1926 75,000 kro-

nor, men beloppet har sedan gått ned till 72,000 kronor, och för 1928 beräknas det endast till 65,000 kronor. Talaren framhöll ej heller, att det kostar icke mindre än 10,800 kronor att i olika delar av riket hålla ett antal av 50 tillsyningsmän, vilka skola se till att skatten inflyter; därtill komma så resekostnader och traktamentsersättningar. Allt detta får man draga ifrån. En högt aktad och synnerligen sakkunnig ledamot av utskottet har även upplyst, att om man skulle värdera de kostnader och besvär, som postverket och riksbanken har för denna sak och om hänsyn toges till allt arbetet med inspektion m. m., vinner statsverket icke ens det belopp, som eljest antages inflyta.

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.
(Forts.)

Det är alltså en mycket dålig affär för staten att ha en sådan skatt; staten ger i själva verket mera ut för den än vad den får in. Det är ganska betecknande, att man i den kungl. propositionen har fått ögonen öppna för — efter allt det som vi ha anmärkt på saken år efter år — att det är på icke mindre än på 776 postanstalter, som ifrågavarande stämpelmedel skola tillhandahållas. Dessa medel skola ingå i revisionen, de skola räknas in och ut, och statens tjänstemän skola vara sysselsatta därmed. Nu har man begärt att åtminstone antalet stationer skall begränsas till 237 stycken, nämligen postkontoren. Jag tror att man inom postverket skulle draga en lättnadens suck, ifall man bleve fri från denna sak, och det är verkligen icke en stor ekonomisk fråga det gäller.

Det har uppgivits — jag vet icke med vad rätt — att då vid ett tillfälle en framstående ledamot av första kammaren ville yrka avslag, invändes det, att detta icke ginge för sig, därför att frisinnet i Norrland icke tålde vid skattens borttagande. Ja, det måste vara andra skäl än sakskül, som tala för att man år efter år kommer fram med ett sådant förslag. Jag tror nu visserligen icke, att Kungl. Maj:t ansett detta vara en verkligt stor fråga, utan den har väl antagligen betraktats som en expeditionssak. I varje fall torde regeringen icke taga illa vid sig, om kammaren avslår propositionen.

Utskottet, som tillstyrker bibehållande av skatten, yttrar: »Då den vunna erfarenheten visat, att stämpelavgiften i fråga icke tillför statsverket någon större inkomst, och det numera får anses uppenbart, att beskattningen i själva verket knappast kan komma att fylla någon statsfinansiell uppgift, torde man icke kunna undgå att skänka ökat beaktande åt ovanberörda, ur skatteteknisk synpunkt anförda skäl. Vid nu angivna förhållanden har inom bevillningsutskottet vid behandlingen av den föreliggande propositionen ifrågasatts, hurvida icke tiden nu vore inne att uppgiva det genom den ifrågavarande beskattningen gjorda försöket att beskatta ett visst slag av lyxkonsumtion.»

Jag kan för min del icke se annat, än att den logiska följden av ett sådant resonemang är, att man förklarar sig ha prövat saken länge och därvid funnit, att man borde slippa skatten för framtiden. Den lojala handeln ställer sig nog förordningen till efter rättelse och redovisar beloppen. Men skatten medför ett indirekt premierande av den illojala handel man och man emellan, som försiggår på detta område och som icke är åtkomlig. I den kungl. propositionen framhålles också, att stämpeluppbörden genom tullverket varit obetydlig. Jag tror, att vi göra landet en tjänst, herr talman, om vi yrka avslag och avskrivna denna fråga från riksdagens behandling. Jag ber därför att få anhålla om bifall till min reservation i ämnet, vilken går ut på avslag av propositionen nr 3.

Med herr Lithander förenade sig herr Nylander.

Herr Björklund: Herr talman! Jag kan säkert hålla med den föregående ärade talaren om att skälet till att regeringen lagt fram ifrågavarande proposition nog icke är det, att man är särskilt ömsint beträffande det s. k. frisinnet i Norrland. Jag kan också gärna hålla med om att det här icke gäller någon större ekonomisk fråga. Det rör sig dock om en skattefråga, och detta

Ang. en sär-
skild stämpel-
avgift för vissa
lyxvaror.
(Forts.)

är orsaken till att spörsmålet drager intresse till sig. På alla områden tycker man det är skönt, när det är möjligt för statsverket och riksdagen att sänka beskattningen. Men här gäller det ett område, som man icke bör taga i allra första omgången, då det är fråga om skattesänkning. Fastmera tror jag att man med fullt fog kan säga, att även om skatten — såsom ju faktiskt förhåller sig — icke ger statsverket några större inkomster, är det dock en ur skattesympunkt rättvis princip, att de som ha råd att köpa dyrbara smycken och ädelstenar också få betala skatten därför. Detta vill nog säkert heller ingen protestera emot, utan det är de tekniska skälen, som för herr Lithander och hans meningsfränder äro avgörande, när de yrka avslag på propositionen och utskottsbetänkandet.

Herr Lithander nämnde emellertid, att en ärad ledamot av utskottet sagt, att så och så mycket besvär ha de befattningshavare, som syssla med ifrågasvarande stämpelmedel, och att så och så mycket kostar det statsverket. Gent emot detta vill jag emellertid ställa samma fråga, som ställdes till vederbörande ledamot i utskottet: hur mycket skulle statsverket inbespara i arbetslöner, under förutsättning att man toge bort beskattningen? Jag tror, att man skulle få samma svar, som den aktade ledamoten av utskottet själv gav, nämligen att det naturligtvis icke kunde bliva tal om några direkta besparingar genom indragning av tjänstemän.

Herr Lithander kom nu och läste upp samma stycke i bevillningsutskottets betänkande som herr Andersson i Katrineholm. Herr Andersson ansåg för sin del, att utskottet skrivit alltför lamt med hänsyn till att herr Andersson ville i fortsättningen behålla beskattningen (och det vill jag också). Herr Lithander vände sig nu mot samma bit i motiveringen och menade, att utskottet borde ha kommit till den slutsatsen, att man skulle föreslå riksdagen att avveckla ifrågasvarande skatt. Men trots att skatten icke ger statsverket några större inkomster och trots att den ur ren skatteteknisk synpunkt är besvärlig, tror jag icke att den nuvarande tidpunkten är den rätta för skattens borttagande. Och vad herr Anderssons förslag att ur motiveringen stryka bort en viss del beträffar, så vill jag säga att man nog i detta fall gjort som man brukar göra i liknande fall, nämligen att man läst fram ur motiveringen vad som är tacknämligt för ens egen ståndpunkt, under det man låter bli att läsa återstoden. Ty omedelbart efter det stycke, som herr Andersson i Katrineholm citerade, säger bevillningsutskottet:

»Bevillningsutskottet har emellertid ansett de sålunda åberopade skälen icke böra vara avgörande, då det gäller ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag om bibehållande av en lyxbeskattning, om vilkens principiella berättigande ingen meningsskiljaktighet torde råda.»

Härmed har utskottet enligt min mening ställt sig på den ståndpunkten att riksdagen bör besluta bibehållande av skatten i varje fall så länge *Kungl. Maj:t* finner skäl att framlägga förslag därom — det må sedan vara vilken *Kungl. Maj:t* som helst. Jag vill icke uppehålla tiden längre utan ber, herr talman, att kort och gott få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Den siste ärade talaren riktade direkt frågan, vilken besparing kunde äga rum, om man läte denna beskattningsform upphöra. Det är ju alldeles tydligt och klart, att man kan icke dra in någon post eller någon befattning i postverket, om denna skatteuppbörd upphör. Men det är ju dock förhållandet, att man sysselsätter personer, som ha viktiga och ansträngande göromål, med saker, som ingenting ge. Vi få väl ändå inom statsförvaltningen räkna med att den tid, som ägnas åt en sak, kostar dock någonting även om den utföres av personer, som äro anställda för andra ändamål. Vi beroda en lättnad för postverket i anmärkningsvärd grad ge-

nom att icke bifalla detta förslag, och det är av vida mer betydelse för statsverket än detta mycket ringa belopp, som kommer in.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Andersson** i Katrineholm: Herr talman! Jag vill säga ett par ord till herr Björklund. Jag har inte, som herr Björklund tyckes tro, avsiktligt underlåtit att ur utskottets betänkande läsa upp den del, som herr Björklund refererade. Ty när utskottet ansluter sig till den uppfattningen, att den ifrågavarande lyxbeskattningen har principiellt berättigande, och menar, att någon meningsskiljaktighet icke råder därom, så är det stycket i motiveringen, vars utslutande jag påyrkat, alldeles obehövt.

Utskottet behöver icke skjuta riksdagen framför sig. Den dag utskottet finner, att det icke vill vara med om denna beskattning längre av den ena eller andra anledningen, den dagen kan utskottet självt komma och föreslå beskattningens borttagande utan att så här på förhand säga ifrån, att nu kanske tiden är inne för Kungl. Maj:ts för övervägande att till ett annat år icke komma med en sådan kungl. proposition.

Jag vidhåller därför mitt yrkande.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Den tvist, som här uppstått om vad som står i utskottsutlåtandet eller icke, tycker jag är lämligen överflödig. Det sätt, på vilket såväl herr Lithander som herr Andersson i Katrineholm läst utlåtandet, är minst sagt egendomligt.

Utskottet summerar ihop de vunna erfarenheterna och så säger utskottet, att inom utskottet har på grund av dessa erfarenheter ifrågasatts, att man skulle avkoppla denna lyxbeskattning. Men att det icke är utskottsmajoriteten, som ifrågasatt detta, framgår emellertid oförtydligt, då man läser nästa sats, där utskottet säger, att de åberopade skälen ha icke ansetts avgörande, när det gäller att taga ställning till den föreliggande propositionen.

Jag hemställer, herr talman, med hänvisning till vad bevillningsutskottet anfört om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner beträffande utskottets hemställan, nämligen dels på bifall till berörda hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Vidare gav herr talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på bifall till det av herr Andersson i Katrineholm i avseende härå under överläggningen framställda förslag; och godkände kammaren utskottets motivering.

§ 12.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen av:

herr statsrådet *Lindskog* propositionen, nr 86, angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor; samt

herr statsrådet *Lübeck* propositionerna:

nr 87, med förslag till sinnessjuklag m. m.;

nr 89, angående vissa med förslag till sinnessjuklag m. m. sammanhängande frågor; och

nr 90, med förslag till lag om ändrad lydelse av 38, 62 och 63 §§ i lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.

Nämnda propositioner bordlades.

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.
(Forts.)

§ 13.

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.

Å föredragningslistan var härefter uppfört sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 9 januari 1929 dagtecknad proposition, nr 7, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta, att för socker, hänförligt till rubrikerna 158 och 159 i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, skulle under tiden från och med den 1 mars 1929 eller den tidigare dag Kungl. Maj:t bestämde till och med den 31 januari 1930 utgå tull med 13 öre för kilogram samt att bestämmelse härom skulle såsom en anmärkning under nämnda taxerubriker intagas i tulltaxan.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

de likalydande motionerna nr 86 inom första kammaren av herr *Leander* och nr 73 inom andra kammaren av herr *Bengtsson* i Norup, vari hemstälts, att riksdagen måtte anslå 4,300,000 kronor att användas för sockerbetsodlingens säkerställande under år 1929 i enlighet med i motiveringen till motionen angivna förutsättningar;

de ävenledes likalydande motionerna nr 92 inom första kammaren och nr 100 inom andra kammaren av förenämnda motionärer, vilka hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts föreliggande proposition; samt

motionerna inom andra kammaren

nr 32 av herr *Herou m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition; och

nr 289, av herr *Sköld m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen ville dels under riksstatens nionde huvudtitel anvisa till understödjande under år 1929 av viss sockerbetsodling i riket och att utgå i överensstämmelse med vad i motivering till motionen anförts ett extra förslagsanslag av 3,000,000 kronor,

dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande skyndsammast av utredning rörande ej mindre sockerproduktionens allmänna läge särskilt med hänsyn till förhållandena här i riket än även av möjligheterna för den svenska sockerproduktionens rationalisering.

Av motionerna hade I: 92, II: 32 och II: 100 för behandling hänvisats till bevillningsutskottet; de övriga motionerna (I: 86, II: 73 och II: 289) hade hänvisats till jordbruksutskottet.

Enligt överenskommelse mellan bevillningsutskottet och jordbruksutskottet hade ifrågavarande proposition och förenämnda motioner hänskjutits till behandling i sammansatt bevillnings- och jordbruksutskott.

Utskottet hemställde,

I) att riksdagen måtte — med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med anledning av motionerna I: 86, II: 73 och II: 289 — för budgetåret 1929—1930 anvisa ett extra förslagsanslag av 3,500,000 kronor att användas för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet föreslagna grunder, av visst tillägg till priset för 1929 års sockerbetsodling;

II) att riksdagen måtte — i anledning av motionerna I: 86, II: 73 och II: 289 — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande skyndsammast av utredning, under beaktande av vad utskottet härom anført, rörande ej mindre sockerproduktionens allmänna läge och förutsättningarna för dess på betodling grundade fortbestånd här i riket än även av möjligheterna för den svenska sockerproduktionens rationalisering; ävensom

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)

III) att motionerna I: 92, II: 32 och II: 100 måtte anses besvarade genom vad utskottet hemställt under I).

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Bengtsson* i Kullen, *Lithander*, *Pettersson* i Bjälbo, *Fritiof Gustafson* och *Månsson* i Erlandsro; samt

av herrar *Tjällgren* och *Olsson* i Golvvasta;

i vilka reservationer, ehuru på olika grunder, hemställts, att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 7 och med avslag å de i ämnet väckta motionerna — besluta, att för socker — — — lika med Kungl. Maj:t — — — intagas i tulltaxan; ävensom

av herr *Kristensson*, som hemställt, att riksdagen måtte

1) avslå ej mindre Kungl. Maj:ts förevarande proposition än även de i motionerna I: 86, II: 73 och II: 289 väckta förslagen om uppförande av anslag å riksstaten till sockerbetsodlingens uppehållande; samt

2) förklara, att motionerna I: 86, I: 92, II: 32, II: 73, II: 100 och II: 289, i den mån de ej vore besvarade genom vad reservanten i punkten 1 hemställt, icke föranledde någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av *punkterna I och II* anförde:

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Herr talman! I egenskap av utskottsreservant anser jag mig pliktig att yttra några ord.

Att vårt jordbruk länge haft och fortfarande har det svårt veta vi ju alla och att särskilt den del av detsamma, som sysslar med sockerbetsodling, är i ett nödläge för tillfället, torde icke vara obekant för någon av oss. Orsakerna till detta förhållande torde icke heller vara behöfligt att ingå på.

Vi veta också, att regeringen har beaktat detta förhållande och förra året i december tillsatt en kommission för att utreda frågan och framkomma med förslag till hjälp. Förslaget, som den kom fram med, innebär ju i korthet, att sockerbetodlarna skola tillförsäkras ett pris av 2 kr. 80 öre på den s. k. garantiarealen, varigenom betpriset skulle höjas för hela arealen i genomsnitt till omkring 2 kr. 60 öre. Men samtidigt föreslogs att borttaga accisen, varigenom sockerpriset icke komme att höjas, utan efter ett par månader falla något litet.

Det erforderliga beloppet för denna åtgärd föreslogs, att man skulle höja tullen med 3 öre, varigenom densamma bleve 13 öre jämfört med nuvarande 10 öre. Tillika framhölls, att denna hjälp var av rent tillfällig natur och att förordningen skulle träda i kraft den 1 mars i år eller den tidigare dag Kungl. Maj:t bestämmer och gälla till och med den 31 januari 1930.

Kungl. Maj:t har i sin proposition fullständigt anslutit sig till sockerkommissionens förslag; och man tyckte, när förslaget först kom fram, att det var av den beskaffenhet, att alla borde kunna ansluta sig till detsamma. Men av utskottets betänkande se vi, att så icke blivit fallet.

Utskottet erkänner ju visserligen, att sockerbetsodlingen är i ett sådant läge, att den behöver hjälp, och utskottet går också, fastän högst motvilligt, med på att hjälpa, men utskottsmaioriteten slår in på en annan linje. Man före-

Ang. åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande. slår, att de erforderliga medlen icke skola anskaffas genom en tullförhöjning, utan genom skattemedel.

Jag vill nu icke ingå på vilka farliga konsekvenser en sådan linje innebär. Den sidan av saken kommer säkerligen här i kammaren under debattens lopp att belysas från andra personers sida, vilka äro mera kompetenta för den saken. Jag vill blott framhålla, att en sådan linje synes mig stå i strid mot alla sunda nationalekonomiska principer; och jag tror icke det kan påvisas, att man slagit in på den vägen i något av de länder, där med vårt land jämförliga förhållanden på detta område förefinnas.

Jag vill i stället försöka framhålla den stora skillnad i grundåskådning, som äger rum å ena sidan mellan utskottet och å andra sidan Kungl. Maj:ts proposition och reservanternas ställning, vilka båda fullständigt sammanfalla. Kungl. Maj:t och vi reservanter anse, att denna sockerbetsodling, denna sockerindustri är av den storleksordning, spelar en sådan roll för vår självförsörjning, för vår handelsbalans, för våra järnvägar och sist men allra mest för stora befolkningslager i vårt land, att det kan icke vara tal om att vi icke skulle lämna ett understöd, så att den kan fortsätta; och helst lämna ett sådant understöd och stimulera denna odling så att vi beträffande socker kunna bli självförsörjande.

Vi böra betänka, att inom denna industri sysselsättas tidvis omkring 57,000 personer och av dessa 57,000 utgöras 30,000 av småbrukare, torpare och arbetare ifrån Smålands och Skånes skogsbygd, personer, som beträffande levnadsstandard och behov av förtjänster kanske ha det lika svårt om icke svårare ställt än några andra befolkningslager i vårt land. Vad denna näring betyder för dem behöver jag väl icke vidare klargöra. Sockerkommissionen påpekar också med rätta, att olägenheterna av sockerbetsodlingens nedläggande drabba icke i främsta rummet sockerbruken eller betodlarna, utan i främsta rummet alla dessa arbetare, och att det sålunda här i första hand är en arbetarfråga. Herr Sköld är ju också inne på samma tankegång, då han säger ungefär detsamma, eller att det från sockerbetsodlarnas synpunkt ligger nära till hands att övergå från sockerbetsodling till någon annan odling.

Nu har Kungl. Maj:t visserligen framhållit, att denna hjälp är att anse såsom tillfällig, men detta uttalande har gjorts under den förutsättning, att det ljusnar därute på detta område och att sockerindustrien skall kunna efter denna tidpunkt reda sig själv. Det finnes inte ett ord i Kungl. Maj:ts proposition eller hos oss reservanter, som kan tydas så, att inte Kungl. Maj:t eller vi tänkt oss, att vi, därest icke läget skulle ljusna inom närmaste framtiden, fortfarande vilja lämna hjälp utan låta sockerbetsodlingen raseras. Uti vårt land är det ju en jämförelsevis liten areal, som är lämplig för denna odling, och den arealen ligger företrädesvis inom Skåne. Av denna anledning ha också statsmakterna för länge sedan ansett, att man borde åstadkomma en sådan odling, och den har till stor nationalekonomisk båtnad bedrivits företrädesvis i Skåne. Att förhållandena ej äro så dåliga, som utskottet förmenar, utan att Kungl. Maj:t verkligen har skäl för sin optimism, då det gäller framtiden, torde framgå av de siffror, som reservanterna hänvisa till i sin reservation på sid. 37 i utskottsutlåtandet. Där påvisas huru råsockerproduktionens storlek per hektar betareal ställer sig i olika länder. Vi se där, att med undantag av Holland och Belgien, vilka ligga något litet över oss, stå vi över alla andra länder. Det borde därav framgå, att skall överhuvud taget någon sockerbetsodling kunna försiggå här i Europa, så ha vi lika goda förutsättningar som något annat land att bedriva densamma; vi kunna gott tävla med länderna ute i Europa om den saken. Och skall en sådan odling icke kunna bedrivas här, så kan den säkerligen icke bedrivas någon annanstans där ute, naturligtvis under i övrigt likartade förhållanden.

Nu ha ju därute uppstått samma svårigheter som hos oss, fast det kan ju hända, att svårigheterna här i någon mån ökats på grund av att arbetsprisen äro högre; och bara ur den synpunkten borde vår sockerbetsodling vara berättigad till något högre understöd än utomlands. Hur går man då tillväga där? Jo, genom höjda tullar över hela linjen, och man söker på allt sätt skydda en odling, som man anser vara ett livsvillkor för den egna självförsörjningen. Om vi se på sid. 10 i utskottsutlåtandet, så framgår av den tabell, som där är införd, hurusom tullen i Frankrike och i England är 20 öre, uti Holland 14 öre, i Norge 30 öre, i Tjeckoslovakien 37 öre o. s. v., allt per kg. De allra flesta länder ligga sålunda avsevärt högre beträffande tullen än vi göra här. Inför dessa faktiska förhållanden tycker jag verkligen icke, att det borde verka avskräckande för oss här i Sverige att öka tullen från 10 till 13 öre, särskilt med tanke på de högre arbetspriser, som finnas här och naturligtvis i hög grad inverka på möjligheterna att här bedriva denna näring lönande. Allt detta tal, som man så ofta hör här i riksdagen, att detta skall vara en fattighjälps till dem, som inneha de bästa jordarna i vårt land, är, synes det mig, under sådana förhållanden icke berättigat.

På dessa grunder ha vi reservanter obetingat anslutit oss till den kungl. propositionen och till Kungl. Maj:ts linje, vilken vi anse vara den enda riktiga och den enda, som har det största praktiska och reella värdet.

Gå vi sedan till utskottsbetänkandet och de motioner, som ligga till grund för detta betänkande, så möter oss en helt annan tankegång. På sid. 18 i utskottsbetänkandet finnes det ett referat från herrar Bengtssons i Norup och Leanders lika lydande motioner. Det går bl. a. ut därpå att det icke är något konsumentintresse, huruvida det svenska sockret tillverkas av utländska betor eller av svenska betor. Jag får verkligen säga, att detta uttalande är av den beskaffenhet att det borde sättas med stora bokstäver såsom överskrift till hela detta betänkande. Ty är det så, att svenska folket icke har något intresse av huruvida denna nödvändighetsvara, sockret, som vi äta, är svensk vara eller ej, då måste det givetvis icke vara av något intresse för svenska folket, huruvida andra nödvändighetsvaror såsom livsmedel, kläder och andra saker äro av svensk tillverkning eller icke. Då är ju allt detta vackra tal om att vi skola skydda svensk industri och köpa svenska varor fullständigt utan mening. Herr Bengtsson i Norup säger längre fram i sin motion, att det är framtidsutsikterna, som äro den springande punkten, när det gäller att avgöra, huruvida man fortfarande skall lämna extra stöd till sockerbetsodlingen; det är den blivande utredningens sak att visa, huruvida man kan vänta förbättrade framtidsutsikter för denna odling, så att den kan konkurrera med rörssockret. Visar det sig, att man inte kan förvänta, att utsikterna ljusna inom den närmaste framtiden, ja, då framgår det tydligt av ordalagen i denna motion, att då får sockerbruksnäringen hellre försvinna ur vårt land än tullen höjas med 3 öre.

Denna tankegång framträder ännu klarare och skarpare i utskottets betänkande, framförallt i dess motivering. Utskottet ser visserligen synnerligen pessimistiskt på framtiden, men kan ju inte med säkerhet säga hur det kommer att gå och förordar därför en utredning. Med hänsyn till att en sådan utredning bör igångsättas, anser sig utskottet tvunget att, om ock med stor tvekan, för närvarande gå på en hjälp under den ifrågasatta tiden. Utskottet gör detta, som sagt, med mycket stor tvekan, och framhåller oupphörligt, att det är fråga om en tillfällighetsåtgärd. En av anledningarna, kanske den förnämsta, varför utskottet anser sig kunna gå med på en sådan här tillfällighetsåtgärd är, som det heter i utskottsbetänkandet, att den stora massan av arbetare så *hastigt* skulle bli utan arbete. Man lägge märke till ordet »hastigt». Utskottet framhåller så tydligt som det överhuvud är möjligt, att försåvitt inte en avsevärd förbättring snart inträder på världsmarknaden, så är vår sockerbetsodlings saga all, åtminstone kan den icke från riksdagens sida förvänta

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
upphållande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)

något stöd eller någon hjälp. Hela denna motivering är mycket pessimistiskt hållen, och utskottet går egentligen på avslag, fastän utskottet på grund av vissa särskilda förhållanden och med mycken tvekan ändå anser sig vilja för en kort tid gå med på denna provisoriska anordning. Jag måste för min del säga, att denna motivering är ytterst betänklig, tv den binder riksdagen vid ett uttalande, som nästa år, ifall förhållandena inte alltför mycket ändrat sig, måste bli utslagsgivande för riksdagens ställningstagande då. Detta uttalande kan innebära, att riksdagen anser sig pliktig, att på grund av vad den sagt i år, icke bidra till någon extra hjälp vidare till denna odling. Vad ett sådant uttalande innebär i fråga om en eventuell hjälp åt det betryckta jordbruket i en eller annan av dess olika grenar, det torde var och en av oss lantmän kunna förstå. Även om någon av oss med en viss betänksamhet skulle kunna rösta för klämman i utskottets förslag, d. v. s. subventionslinjen, så har jag mycket svårt att tänka mig, att någon enda lantman skall rösta för den motivering, som denna kläm grundar sig på.

Innan jag slutar, vill jag här påpeka en annan sida av saken. Vi äro ju här i landet inte självförsörjande med avseende på sockret. Förra året konsumerade vi 223,000 ton socker, men producerade omkring 150,000 ton. Vi producera således icke mer än ungefär $\frac{2}{3}$ av vårt behov och måste alltså importera närmare $\frac{1}{3}$. Under sådana förhållanden borde det ju ligga nära till hands att stimulera sockerbetsodlingen, så att vi härvidlag kunna bli självförsörjande, helst vi därigenom också skulle kunna bereda arbete åt ett eller annat ytterligare tusental av arbetare. Den tankegången förefinnes också i den kungl. propositionen, men hos utskottet ligger saken på ett helt annat sätt. Utskottet har icke någon den minsta tanke på att stimulera sockerbetsodlingen. Nej, för utskottet gäller det uteslutande att nödortfött hålla denna odling vid liv och ingenting annat. Det är icke alls fråga om att främja sockerproduktionen. Det finnes ju givetvis ingen anledning att söka blåsa nytt liv i en sak, som man tänker slå ihjäl nästa år. När utskottet anlägger sådana synpunkter på frågan, förstår man ju, att utskottet icke alls vill vara med på någon möjlighet till utvidgning av sockerbetsodlingen och icke vill ha några nya odlare eller någon utökning av den gamla arealen, fränsett dessa 10 %, som utskottet föreslår.

Detta förhållande spelar kanske icke så stor roll för Skåne, men, mina herrar, hur ställer det sig för mellersta Sveriges produktion, för Östergötland och Västergötland? Där ha vi två sockerbruk, byggda för stor avverkning. Jag tänker nu närmast på Östergötland, där det finnes ett sockerbruk, byggt för en avverkning av 2,500 hektar. Man har lyckats under de senare åren att komma upp till en teckning av omkring 900 hektar, alltså en bråkdel av brukets kapacitet, men ändå har bruket hållits i gång med tanke på att framtidsutsikterna skulle bli bättre och man sålunda skulle få en större teckning. Detta har varit den drivande kraften, som hållit bruket i gång och därmed möjliggjort sockerbetsodlingen i dessa trakter. Nu avklippes med detta förslag fullständigt möjligheten till utvidgning. Det tillåtes, som jag sade nyss, inga nya odlare och ingen utvidgning av den gamla arealen. Under sådana förhållanden kan jag icke se annat än att detta förslag innebär en dödsstöt mot sockerbetsodlingen och sockertillverkningen i Öster- och Västergötland. Denna ståndpunkt går i stil med det hela, men jag tycker dock, att detta är en åtgärd av den beskaffenhet, att man knappast från riksdagens sida borde vänta något dylikt.

På grund av vad jag sålunda anfört ber jag, herr talman, att få yrka avslag på det föreliggande betänkandet och bifall till den av herr Johan Nilsson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Bengtsson* i Kullen och *Lithander*.

Herr Hamrin: Herr talman! För några dagar sedan publicerades i tidningspressen en del uppgifter, utarbetade av statistiska centralbyrån, vilka avsågo att lämna en uppfattning om dels kvantiteten och dels värdet av 1928 års skörd. Enligt dessa uppgifter utgjorde totalvärdet av Sveriges skörd för 1928 1,153,000,000 kronor. I denna siffra ingick också värdet av fjolårets sockerbetsskörd, och denna angavs i avrundat tal till 27,600,000 kronor. Om man jämför dessa båda siffror, så framgår det genom en enkel räkneoperation, att 1928 års betskörd representerade, i procent räknat, knappast $2\frac{1}{2}$ % av hela årets skörd, eller nogå räknat 2.34 %. Den fråga vi här i dag börjat diskutera gäller ju, huruvida under innevarande år sockerbetor skola odlas på, låt mig säga, 20,000 eller 25,000 hektar å ena sidan eller 40,000 hektar å den andra, alltså en skillnad på 15,000 å 20,000 hektar. Därav framgår också, att den siffra jag nyss anförde, $2\frac{1}{2}$ %, minskas med den kvantitet betor, som kommer att skördas på den areal, vilken under alla förhållanden kommer att besås med betor i år, och man kommer då ned till en siffra av ungefär 1 % av årets totalskörd, under förutsättning att densamma blir ungefär lika stor som förra årets. Men jag fortsätter och påpekar, att även om en sådan inskränkning av betodlingen kommer att äga rum 1929, så kommer ju i varje fall någon annan odling, spannmålsodling eller odling av någon annan rotfrukt än sockerbetor, att äga rum på de 15,000 å 20,000 hektar, som icke komma att odlas med sockerbetor i år. Jag kommer då till det resultatet, att en minskning av betarealen på sätt man här gör gällande måste komma att äga rum, därest inte någon form av stöd lämnas åt betodlingen, den minskningen kommer att stanna vid någon bråkdel av 1 % av totalskördens värde, beräknat på sätt jag nyss angav och enligt de uppgifter, som lämnats av statistiska centralbyrån.

I samband härmed tillåter jag mig också påpeka, hur det i verkligheten förhåller sig med det ständigt och jämnt återkommande talet om betodlingens och sockerfabrikationens förhållande till vår handelsbalans. Jag vill för min del gärna medgiva, att det under tidigare skeden här i vårt land naturligtvis varit av stor betydelse och haft stor inverkan på handelsbalansen, om vi kunna tillverka en betydande kvantitet socker i stället för att importera densamma. Men detta tal har haft betydligt större vikt och tyngd, när t. ex. råsockret kostat, låt mig säga, 35 å 40 öre per kilo och vetet 15 öre än nu, när priserna äro sådana, att råsockret står lägre i pris än vad det malda vetet gör. Om jag går till dagens notering, så ställer det sig så, att jag kan importera cif Stockholm 100 kilogram socker till omkring 22 kronor, under det att 100 kilogram malet amerikanskt vete kostar 26 kronor cif Stockholm. Jag menar, att när man för in i denna diskussion ständigt och jämnt talet om den inhemska sockerfabrikationens inverkan på handelsbalansen, så skulle man från vårt håll kunna möta den repliken, att inverkan på handelsbalansen går i annan riktning nu för tiden än den gjort tidigare.

Jag har tillåtit mig, herr talman, att rent inledningsvis fästa uppmärksamheten på dessa förhållanden, ty jag tror, att vi borde kunna vara eniga om, när dagens debatt nu börjat, att man bläst upp denna fråga till alltför stora proportioner. Vi borde tvärtom litet var anstränga oss och medverka till att hämta ned sockerbetan ifrån dess färder i fantasiens rymder, ty så märkvärdig är icke hela denna fråga, som man vill göra den till, i varje fall icke från nationalekonomisk synpunkt sett, och om man tar hänsyn till alla på saken inverkande förhållanden.

Emellertid innehåller den kungl. propositionen mycket av stort värde och mycket som är intressant att taga del av. Jag skulle vilja säga, att fastän propositionens omfång är helt liten, särskilt om man jämför den med andra sockerpropositioner under de sista 15 åren, så innehåller den dock en hel del uppgifter och tabeller, som den som är intresserad av frågan har stort gagn

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)

av att studera. Man konstaterar där utan vidare, att förhållandena på sockerproduktionens område under de sista 10, 15 åren betydligt förändrats. Åren 1913 och 1914 hade man en sockerproduktion i världen, som beräknades uppgå till 18 miljoner ton råsocker, fördelat med 9 miljoner ton, producerade av betor, och 9 miljoner ton, härrörande från sockerröret. I propositionen uppgives nu, att världproduktionen beräknas till omkring 25 miljoner ton. Den råvara, som härrör från sockerbetan, är fortfarande densamma som för 15 år tillbaka eller 9 miljoner ton; allt det andra eller 16 miljoner ton kommer från sockerröret. Alltså, 1913 och 1914 deltog sockerbetan och sockerröret med 50 % vardera i den totala produktionen, men nu få vi 64 % från sockerröret och 36 % från betorna. Bara dessa siffror, mina damer och herrar, säga åtskilligt till den, som söker bilda sig en uppfattning om det förändrade läget i världen, när det gäller sockerproduktionen.

Propositionen fastslår alltså, att sockerrörsodlingen avsevärt ökats och lämnar också den uppgiften, att man genom tekniska framsteg och genom experiment lyckats avvinna sockerröret betydligt mera socker än vad som tidigare var fallet samt att man genom en rationalisering av driften också kommit fram till lägre produktionskostnader, ja så låga, att rörsockerodlingen på Java trots det låga världsmarknadspriset dock är bärig. Vidare upplyser propositionen om, att världens sockerlager högst betydligt ökats, ja, att de till och med äro så stora, att de för närvarande utan någon tillverkning alls under ett par tre månader framåt, dock förmå att täcka hela världskonsumtionen. Slutligen meddelas, att ökningen av konsumtionen, som hittills företett en jämnt stigande kurva, avstannat eller minskat och att sålunda ökningen av världskonsumtionen av socker minskats. Till sist uppgives det i propositionen att, trots det låga sockerpris som vi för närvarande ha, så kunna vi inte anse, att botten är nådd utan att utsikter finnas till ytterligare prisfall.

Ja, herr talman, när man tagit del av allt det där, som till största delen är hämtat från sockercommissionens utredning, så förstår man så väl herr jordbruksministern, när han kommer med sitt teckenspråk och säger att tecken icke saknas, som antyda, att någon förbättring kan ställas i utsikt. Jag menar, att man knappast kan taga till vagare uttryck för att uttala en förhoppning, men jag vill ingalunda klandra herr statsrådet därför. Jag tänker, att han liksom jag, när han läste igenom sockercommissionens utredning och tog del av innehållet i vissa andra handlingar, hade anledning att med allra största försiktighet och varsamhet yttra sig om utsikterna för framtiden. Men om herr statsrådet då hade vänt på bladet eller börjat från början och läst inledningsorden till propositionen, där det heter, att den åtgärd, som föreslås, är avsedd att *trygga* sockerbetsodlingen i vårt land under kommande tider, då förefaller det mig, som om rubriken på propositionen å ena sidan och de av mig nyss citerade orden å den andra, vilka återfinnas under departementschefens yttrande, knappast stämma med varandra.

När jag redan från början har denna pessimistiska syn på hela frågan, skulle man ju kunna ha rätt att vänta, att jag omedelbart framställde ett rent avslagsyrkande på såväl utskottets hemställan som jämväl Kungl. Maj:ts proposition. Men det finnes ju vissa synpunkter, som i detta avseende varit bestämmande för utskottsmajoritetens ståndpunkt och som också i denna kungl. proposition lägges synnerligen stor vikt vid. Jag tänker då i första rummet på vad herr jordbruksministern understryker, nämligen att det dock här rör sig om inkomstmöjligheterna för stora grupper av medborgare, som måste räkna den inkomst och förtjänst, som de ha på betfälten under sommaren och hösten, såsom sin enda kontanta inkomst. Och det är ju att märka, att en starkt begränsad odling kommer att i första rummet gå ut just över sådan betareal, som tillhör de större gårdarna, där man använder lejd arbetskraft, under det

att man på de små egna hemmen har möjlighet att med den egna familjens hjälp kunna bedriva odling utan att få vidkännas några direkta kostnader. Och det är också betecknande, att regeringen — vilket enligt min mening är fullkomligt riktigt — har ansett denna fråga vara en stor social fråga. Jordbruksministern har ju berett ärendet tillsammans med finansministern och socialministern, vilket är nog så betecknande för hela uppläggningsen av ärendet. Saken har alltså av regeringen gjorts icke blott till en jordbruks- och finansfråga utan jämväl till en social fråga. Och i detta avseende är utskottsmajoriteten fullkomligt ense med Kungl. Maj:ts regering. Jag menar därför, att den synpunkten har tagits under allvarligt övervägande, när det gällt att fatta ståndpunkt till den kungliga propositionen, och man har ansett, att något rådlrum borde beredas dessa stora grupper, som utan varsel skulle mista de av mig omnämnda inkomsterna.

Så skulle jag för min del, herr talman, vilja säga — jag har ju åtskilliga gånger deklarerat samma ståndpunkt i riksdagen och för övrigt offentligt — att jag aldrig har kunnat ansluta mig till den doktrinära frihandeln, som menar, att man skall gå rätlinigt och slå ner allt, som icke kan stå på egna ben och utan hjälp från statens sida kan bära sig. Jag tror icke på rimligheten och riktigheten av en sådan politik, utan att man i varje särskilt fall får söka sig fram till en förnuftig ståndpunkt, som anknyter sig till de faktiskt förhandenvarande förhållandena. Detta har för mig i detta fall varit vägledande. Nu gäller det en stor grupp arbetare och småfolk i vår sydligaste provins. Vid andra tillfällen har det gällt grupper av arbetare och personer i samma samhällsställning i andra delar av vårt land, och, mina herrar, det kan hända att det jämväl i fortsättningen kommer upp sådana frågor, då man kan behöva lämna ett stöd och en hjälp åt grupper, som befinna sig i trångmål och nöd i andra delar av Sverige.

När det vidare göres gällande, att den kris på världsmarknaden med avseende på sockret, som för närvarande råder, är av övergående natur, så synes det mig också vara rimligt, att den frågan blir föremål för mera ingående överläggningar och överväganden, innan man fattar slutgiltig ståndpunkt till hela problemet. Och slutligen borde också sådana synpunkter, som jag inledningsvis framfört, tagas i övervägande och beaktas vid en kommande utredning. Jag syftar på frågan, i vad mån vår folkförsörjning verkligen är beroende av den inhemska sockerproduktionen. Jag skulle knappast vilja taga upp ett sådant skäl, som man ibland sett framfört i högerpressen: huru skall det gå, om vi råka i krig, om vi icke ha någon betodling eller någon sockerfabrikation? Jag skulle först och främst vilja påpeka det, att vårt land ju har fått föra sina längsta krig, innan det fanns en enda sockerbeta i vårt land, och det är väl ännu viktigare att ha spannmålsodling och att ha bröd, än det är, att ha socker. Och vart skulle det för övrigt praktiskt leda, därest man skulle slå in på sådana vägar, att man i fredstid endast tänkte på frågan, vad det är som gagnar, om man kommer i krig. Jag skall icke mera syssla med den saken.

Ännu är det kanske ett skäl, som jag förbigick, vilket kanske också bör granskas och upptagas till saklig prövning. Det är frågan, huruvida man icke även i vårt land genom förbättrade metoder och rationalisering kan ur jorden och ur betorna utvinna mera av värde än vad som nu är fallet. Möjligen finns det någon betodlare här, som menar, att så kan lekmannen tala. Men, mina herrar, det föll för några dagar sedan i mina händer en skånsk tidskrift, som under vignetten hade några ord av det innehåll, att den angav sig vara organ för Skånes betodlars centralförening. Där fanns en synnerligen intressant artikel, vari man påpekade, att det i vårt land fanns åtskilligt att göra med avseende å betodlingen, innan vi kunde säga, att vi nått den standard och den punkt i odlingens utveckling, att vi icke kunde komma längre. Där återfinner jag

*Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)*

Ang. åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

bland annat ett uttalande av följande lydelse: »Vi betodlare ha ej anledning att förhåva oss, att vi äro så duktiga i teknisk och ekonomisk odling, att vi ej kunna bliva duktigare.» Och så anger man i en hel mängd punkter vad som skulle kunna göras för att förbättra och förkovra denna odling.

Om jag sålunda ansluter mig till den tanke, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts beslut, kan jag dock icke ansluta mig till förslaget om det sätt eller den form för detta understöds lämnande, som Kungl. Maj:ts regering framfört. Det innehåller ju, som vi alla veta, en tullförhöjning med 3 öre från 10 till 13 öre. Den nuvarande 10-örestullen utgör ett skydd, som är 40 % på varans nuvarande världsmarknadspris. Skulle Kungl. Maj:ts proposition i detta avseende vinna riksdagens bifall, så komme tullen att utgå med 50 % och drygt detta enligt dagens priser. Jag undrar, om icke det borde vara för mycket, även för dem, som tro, att tull är det insulin, som botar sockersjukan i alla tider och i alla väder. Det har åtminstone framhållits — jag kanske får anledning återkomma dit — även av personer, som nu tillhöra Kungl. Maj:ts regering, att man icke skall gå så långt in på de nyss antydda vägarna. Men låt gå för de där nitton och en halv miljonerna, som nu skulle utgöra skyddet för en produktion på 150,000 ton socker. Vad innebär det då? Jo, detta belopp inrymmer, herr statsrådet, hela arbetskostnaderna för betornas skötsel och upptagande, 10 miljoner kronor. Det inrymmer vidare alla arbetslönerna vid råsockerfabrikerna, som ju angivas vara 6 miljoner kronor. Det inrymmer jämväl alla arbetslönerna vid raffinaderierna, som man kan beräkna till 3 1/2 miljoner kronor. Detta betyder, att skyddstullen på 150,000 ton socker skall täcka samtliga arbetslöner, både när det gäller betorna, råsockerfabrikerna och raffinaderierna. Jag skall tillåta mig fråga: finnes det överhuvud taget någon tullsats — i varje fall på någon större artikel — i vår stora tjocka tulltaxa, som är så konstruerad, som den, Kungl. Maj:ts regering nu vill ha dit. Men ändå säger man från den sidan, att »tullvägen är den enda naturliga vägen», som man måste beträda.

Jag sade för en stund sedan, att det finnes uttalanden, som tyda på att under andra förhållanden och under andra tider, även då när det gällt sockerfrågan, från nuvarande regeringsledamöter uttryckts en uppfattning som närmare stämmer med den jag nu gjort mig till tolk för. Jag erinrar mig den nuvarande finansministerns ord 1926, då vi debatterade sockerfrågan. Då förklarade dåvarande professor Wohlin i första kammaren att det icke är riktigt att med konstlade medel i vårt land upprätthålla näringar, vilka uppenbarligen sakna förutsättningar att fortbestå i framtiden. »Jag tror», sade han, »att en sådan form av långt driven eller överdriven protektionism icke är förenlig med sunda nationalekonomiska principer.»

Jag skulle nu vilja fråga: är det icke långt driven och kunna vi icke rent av vara överens om att det är överdriven protektionism att för en näring skapa ett tullskydd, som täcker alla arbetslönerna från början till slut. Professor Wohlin trodde då, precis som hans kollega herr jordbruksministern nu, att krisen var övergående, och därför manade han dåvarande Kungl. Maj:t att framkomma med ett förslag, som avsåg ett skydd för tillfället. Vem hade rätt vid detta tillfälle, herr Wohlin eller hans motståndare? Det kunna ju herrarna döma om själva nu.

Samma tankegång, som dåvarande professor Wohlin givit uttryck åt, har man också sett i början av denna sockerdebat och ifrån mycket framskjutet håll. Jag erinrar mig ett uttalande i Svenska Dagbladet, innan ännu sockersjukan börjat grassera så vilt som under sista veckan, som gick precis i sådan riktning. Där gick man längre. Man sade, att det är möjligt, att nu är den tid kommen, då en ekonomisk odling av sockerbeter i vårt land icke är tänkbar, och då borde man använda denna jord som nu användes för betorna till odling

av kulturväxter av högt värde. Men så kom man också då in på att uttala en förhoppning, och menade, att man borde se tiden an och iakttaga, i vilken riktning utvecklingen skulle gå, om det möjligen icke skulle bli något bättre.

Tullvägen, den skall vara »den naturliga vägen». Ja, det vore det om en skånsk tidning hade rätt, som säger, att här kan man ju hjälpa utan att någon behöver vidkännas några upppoffringar. Jag tycker, att den mannen, som kunde anvisa en sådan väg, borde omedelbart avlösa den nuvarande finansministern och sköta landets ekonomi. Det vore ju förträffligt, om man utan någon upppoffring kunde stödja näringarna hit och dit genom att lägga på en tull. I själva verket är det så att såsom den kungl. propositionen är lagd, tager den ju ut det mesta av dessa 4 1/2 miljoner kronor av de grupper inom samhället, som ha svårast att göra några upppoffringar. Det är väl ändå icke någon, som kan eller vågar bestrida den saken. Man behöver bara gå till den allra enklaste statistiken, som delar upp Sveriges medborgare i olika inkomstgrupper, för att finna belägg för riktigheten av den satsen, att det kan aldrig förhålla sig på annat sätt än att de lägsta inkomsttagarna enligt Kungl. Maj:ts förslag komma att få bära största delen av de 4 1/2 miljonerna.

Men nu kommer jag till ett annat argument, som är anfört, och som också den föregående ärade talaren var inne på, då han sade, att detta förslag, som nu inom utskottet framförts, skulle vara enastående i sitt slag. Jag skall längre fram gå in på den saken närmare. Jag vill nu endast vända på satsen och säga — och det förefaller mig, som om herr jordbruksministern skulle vara svaret skyldig på den punkten — finns det någon sådan anordning som den i propositionen föreslagna att återopa på något tidigare skede här i vårt land? Jag ser, att herr statsministern funderar på saken, och jag tror det behövs. Finns det exempel på att man föreslagit en tull, som skall gälla elva månader och sedan upphöra att gälla, att man föreslagit en tull, där inkomsten skall redovisas av en viss industri och användas på visst sätt, och vad som icke går åt skall man lämna tillbaka till statens kassa. Jag vet icke, kanske jag har fel. Jag har frågat dem, som ha suttit längre i riksdagen än jag, och jag har frågat experter på området, men jag har bibringats den uppfattningen, att en sådan anordning har *aldrig förekommit förr*. Jag ger herr Pettersson i Bjälbo rätt i hans omdöme om Kungl. Maj:ts proposition, att den är verkligen något alldeles enastående. Här öppnas emellertid väldiga möjligheter, om Kungl. Maj:ts regering vill följa de linjerna. Tänk vilka möjligheter detta öppnar för att hjälpa järnhanteringen. Det skulle kanske gå bra att öka tullarna för den mekaniska verkstadsindustriens alster och säga: Mina herrar, ni skola få dessa tullar, men ni få sedan redovisa dem till staten, för att vi skola kunna lämna järnhanteringen hjälp och stöd, så att den kan fortsätta med sin näring och sysselsätta de cirka 20 tusen arbetare, som där äro anställda. Järnbruken skapa ju det råmaterial, som de mekaniska verkstäderna behöva. Det finnes en växelverkan av samma slag som den mellan betodling och sockerfabrikation. Jag vill icke draga ut konsekvenserna vidare, men jag tror att det principiellt sett vore fullständigt detsamma som det här, även om jag måste medge, att anordningen här är enklare och går lättare att genomföra, än i ett sådant tänkt fall som jag åsyftade.

Slutligen skulle med avseende å sättet, anordningen av denna tull, såsom kammarens ledamöter veta, tullen träda i kraft den 1 mars i år. Beloppet skulle då, som jag förut sagt, indirekt tillfalla betodlarna. I motiveringen till utskottets utlåtande finnas några ord, som syfta på ett förhållande, vilket jag icke kan underlåta att närmare belysa. Det talas om de spekulationsmoment, som komma in, därest man går tullvägen. Det är alldeles ofrånkomligt. Sockerbolagen ha beräknat, att genom den förutsedda höjningen av prisen och genom den förutsedda sänkningen av prisen, när tullen bortfaller,

*Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.*
(Forts.)

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)

kommer uttagning av socker på 36,000 ton, vill jag minnas, att förskjutas, om jag får använda det uttrycket. Nu är det klart, att när sockerpriset faller den 1 februari nästa år — om det nu överhuvud taget skulle gå så — så kan det inte bli föremål för spekulation ifrån affärsmännens sida, ty då blir det ju så, att det är statsverket som får vidkännas en minskning i inkomsterna. När däremot priset höjes den 1 mars i år uttages mera socker i förväg och en del av tullförhöjningen tillfaller spekulanterna. Om jag delar nyssnämnda 36,000 ton i 18,000 vid tullens ikraftträdande och 18,000 vid tullens bortfallande, så innebär tullinjen att spekulanterna häva in ett belopp av något över en halv miljon kronor. Med hänsyn till det jämförelsevis blygsamma belopp, saken rör, förefaller det mig vara ifrån statens och allmänhetens synpunkt sett något orimligt och i varje fall något betänkligt.

Nu har — och därmed är jag inne på utskottets förslag — utskottsmajoriteten enats om att lämna stöd åt betodlingens uppehållande på ungefär samma areal som under 1928. Utskottet har därvid utformat en linje, som ålägger dels staten, dels också bolagen vissa ekonomiska uppoffringar. Man har beträffande de sistnämnda gjort gällande att, som man uttryckt det, vänstern har gått in för ett beslut, som skulle gynna bolagen och fritaga dem i större utsträckning än vad det kungl. förslaget avser. Jag borde kanske inte taga upp en sådan där synpunkt ifrån en s. k. ledare i en högertidning, ty det har ju i denna fråga skrivits så många »ledande» artiklar, som egentligen borde rubriceras med »vilsedande» artiklar. Jag bör i alla fall få diktera några ord till protokollet rörande just denna sida av saken. Det förhåller sig så, att om jag utgår ifrån dagens sockerpris och en normal skörd på en miljon ton betor, så innebär utskottets förslag, att sockerbolagen skola få vidkännas en utgift på 282,000 kronor, enligt Kungl. Maj:ts förslag inte ett öre. Om sockret skulle falla ett öre, få bolagen betala 313,000 kronor enligt utskottets förslag, enligt Kungl. Maj:ts förslag 28,000 kronor. Om sockret skulle stiga ett öre, betala bolagen fortfarande sin del, med 251,000 kronor enligt utskottets förslag, enligt Kungl. Maj:ts förslag inte ett öre. Skulle sockret stiga till 38 öre, äro beloppen 220,000 kronor enligt utskottets förslag, enligt Kungl. Maj:ts förslag ingenting alls. Först om sockret skulle sjunka ytterligare två öre, skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag bolagen få betala 343,000 kronor och enligt utskottets förslag 345,000, alltså ungefär detsamma. Jag skall emellertid nämna, att om man tänker sig en alldeles ovanlig skörd och ett kolossalt prisfall ytterligare, då kunna förhållandena bli så vidriga, att bolagen få betala mindre enligt utskottets förslag än enligt Kungl. Maj:ts. Evad man emellertid går uppåt eller nedåt och evad man håller sig till normal skörd eller en med 10 procent utökad, så är utskottets förslag ifrån statsfinansiell synpunkt sett ojämförligt bättre och ålägger bolagen större börda än vad Kungl. Maj:ts förslag gör.

Jag återkommer till påståendet, att subventionslinjen skulle vara något enastående, något oprövat. Ja, man kan naturligtvis diskutera, huruvida åtskilliga åtgärder, som riksdagen under årens lopp har medverkat till med avseende på näringslivet i Sverige, har subventions natur eller icke, men rent principiellt skulle jag vilja bara framkasta den frågan: vad är det överhuvud taget för skillnad mellan detta och ett sådant där anslag som statsrådet har på nionde huvudtiteln till kalkfrakter? Är det inte ren subvention, då man går in för att betala ett bidrag för att befordra användning av den varan, särskilt i bygder, som äro avlägsna från kalkbruken? Det finns också andra anslag, som jag emellertid inte vill beteckna såsom ren subvention men som nog ha subventions natur och äro avsedda att genom direkt kontant bidrag stödja en viss del inom en näring. Jag kan i detta avseende anföra ett exempel från ett område, som ligger utanför jordbrukets. Ätminstone under en

lång följd av år var hela låneverksamheten för vår rederinäring i viss mån en subvention. Det framgår också av den proposition, som på sin tid lämnades rörande rederilånefonden. Man satte nämligen räntan lägre än den som staten betalade. Vad är det annat än en subvention till den näringsgrenen? Man har vidare sagt, att den är oprövad i andra länder, och man har till och med tillgripit sådana överord som att det finns ingen »civiliserad stat», som har vågat slå in på sådana vägar som dem, vilka här beträdas av utskottet. Det är mina ärade kamrater i utskottet, som tillhöra bondeförbundet, som hava berört den saken i sin reservation men försiktigtvis sagt, att såvitt dem är bekant så har man icke beträffande betodlingen slagit in på sådana vägar. Jag skall också uttala mig försiktigt. Jag tror emellertid, att det tarvas en undersökning, huruvida inte just Finland, för att taga ett nära liggande exempel, där man har dels tull och dels premiesystem, som är precis detsamma som subvention, är inne på denna väg. Jag kan inte läsa ut siffrorna i en av tabellerna här i propositionen rörande förhållandena i England på annat sätt än att där har man väl också gått in för en subventionslinje, trots att man där har ganska hög tull. Jag skall icke tala om Englands subventionspolitik med avseende å dess kolgruvor. Det ligger då närmare till hands att erinra herrar högermän och medlemmar av bondeförbundet om vad deras meningsfränder gjorde 1927 i Norge, när lagen framlades om »korntrygden», en ren subvention åt spannmålsodlarna i Norge. Vänstern motsatte sig den, men högern och bondeförbundarna genomdrogo den. Det finns i Norge också *tull* på spannmål. Jag kan tillägga, att när vänstersystemet kom till styret, drog man in subventionen, och man tog på det sättet avstånd från den politiken. Jag förmodar, att det berodde därpå, att de prövade saken i de särskilda fallen och kommo till det resultatet, att de borde gå andra vägar och icke längre vara med om subventionslinjen. Jag vill för min del härmed inte hava gjort ett principiellt uttalande, att, för varje gång det kommer fram ett förslag om att genom subvention stödja näringslivet, jag vill vara med därom; men här föreligger ju ett sådant förhållande, där man utgår från, att det är av kort varaktighet. Man har en vara, som är tullskyddad med fyrtio procent, och man vill, såsom vi se frågan, ha litet rådrum för att undersöka förhållandena och se, hur saken skall ordnas i framtiden. Då är ett direkt anslag, synes det mig, den naturliga vägen och icke att komma fram med så underliga och besynnerliga förslag och sådana anordningar i tullavseende, som Kungl. Maj:ts proposition här drager upp. Ekonomiskt farligt kan det knappast vara, ty även under vidrigaste förhållanden kan man ju överblicka de ekonomiska konsekvenserna, och i nuvarande ekonomiska läge torde det inte möta oöverstiglig svårighet att taga dessa konsekvenser. Oprövad är linjen ej heller, såsom jag förut sagt.

Jag förbigick i fråga om subvention ett exempel som beträffande omfånget är den största i vårt land. Jag avser därmed de tiotal miljoner kronor, vi offrat för att stödja bankerna och genom dem vissa näringsföretag, industrieföretag. Mina herrar, är det inte så, att den, som inte hade en enda kronas insättning i dessa banker, inte någonsin sett en enda aktie i dessa företag av olika slag, fick vara med och betala och får vara med att betala i fortsättningen de där tiotal miljoner, staten fått utgiva för att stödja och hjälpa en gren av näringslivet?

Tillåt mig emellertid säga, herr talman, några ord också, som jag skulle vilja beteckna såsom en ursäkt, om man så vill, ett skäl, om man så önskar, för att jag och mina politiska meningsfränder i valet mellan dessa båda linjer valt subventionslinjen. Detta är för mig personligen ingalunda något nytt uppslag eller ny tanke. När den förra regeringen hade att taga ståndpunkt till alla de framställningar, som ingåvos under åren 1926, 1927 och 1928 och gingo ut på

Ang. åtgärder
för den
inhemsku
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)

att bringa hjälp och stöd åt järnhanteringen i landet, gjordes en hel del undersökningar, vilka gävo synnerligen nedslående resultat. Det visade sig att, trots jämförelsevis hög tull — dock på långt när icke så hög procentuellt sett som sockertullen för närvarande är — utlandet kunde sälja till Sverige betydande kvantiteter, och man klagade med rätta på den stora konkurrensen. När alla acta i det målet förelågo och det gällde att taga slutgiltig ståndpunkt inför 1928 års riksdag, förefanns bl. a. ett uttalande, som är värt att åberopa och bringas i erinran inte minst i samband med denna fråga. Lantbruksstyrelsen ifrågasatte, då det svarade på remissen, huruvida det kunde vara rimlighet och rättvisa förenligt, att en viss näring belastas, som kämpar måhända med lika stora svårigheter som den ifrågavarande. Den ville, såvitt jag kunnat tolka orden rätt, säga, att inte skall man på den ena gruppen vältra över den börd, som det allmänna måste vidkännas, då man går in för ett ytterligare skydd, ett ytterligare stöd. Det var inte minst med hänsyn till detta, jag då förklarade, att förslaget om tullförhöjning var ägnat att ingiva betänkligheter med avseende å lämpligheten att införa, låt vara provisoriskt, tämligen vittgående höjningar av tullskyddet. Jag använder precis samma ord om det föreslagna tullskyddet nu som jag då gjorde, när jag fattade beslut att icke tillstyrka Kungl. Maj:t att framlägga proposition om höjda järntullar. Det skulle förvåna mig, om det inte vore så, och jag måste säga, att jag anser mig hava rätt att tolka regeringens tystnad på den punkten så, att den nuvarande regeringen också kommit till samma uppfattning. Jag erinrar om att hans excellens herr statsministern i sin egenskap av högerns ledare hade järntullen till text vid en hel mängd av sina föredrag under förra årets valstrid. Vi voro ju stackars människor, som icke kunde gaska upp oss till ordentliga krafttag och komma med proposition om höjda järntullar. Nu hava herrarna haft möjlighet därtill. Jag klandrar dock icke herrarna för att ni inte gjort det. Jag tycker tvärtom, att det är mycket bra, att en sådan proposition icke kommit, och jag föreställer mig, att anledningen varit, att man ansett den vägen icke vara framkomlig. Jag vet naturligtvis att regeringen kan åberopa som skäl, att ett utlåtande ännu inte kommit från Jernkontoret i anledning av en skrivelse jag som departementschef avlät. Om repliken blir den, så vill jag åberopa hans excellens herr statsministerns uttalande i valrörelsen, då han sade, att här ligga papperen på bordet, hela utredningen är klar, det finns intet annat än att skriva proposition och lämna fram den till riksdagen.

Jag tillåter mig ännu en gång återkomma till subventionslinjens karaktär. Tanken är ju inte ny i vår svenska riksdag. Jag erinrar om, hurusom 1926 den nuvarande finansministern interPELLerade den dåvarande jordbruksministern. Jag skulle vördsamt vilja hemställa till herr finansministern att läsa debatten i saken. Den är ganska intressant, det försäkrar jag. Han gjorde nämligen då ett mycket häftigt angrepp, kanske ett av de häftigaste som gjorts mot ett sittande statsråd. Statsrådet var här herr Linders. Den dåvarande jordbruksministern förklarade då, att han »varit betänkt på att framlägga en proposition om statssubvention för betodlingens uppehållande». Minnas herrarna, vad det svarades i första kammaren av en av de herrar, som nu varit ute och agiterat mot subventionslinjen och fått en betodlareförening att skriva en resolution, pekoralmässigt avfattad, och skicka upp den till riksdagens ledamöter? Den åsyftade personen sade då, att han fann det mycket glädjande, att jordbruksministern varit betänkt på att framlägga en proposition om subvention för betodlingens uppehållande, och hans stora farhåga var den, att jordbruksministerns kolleger och det parti, han tillhörde, inte skulle ansluta sig till den tanken, att den skulle kunna genomföras. Ståndpunkterna växla med väder och vind, eller de växla med hänsyn till de personer, som sitta i regeringsbänken i denna kammare och motsvarande i första kammaren.

Man säger också, att subventionslinjen är en farlig väg. Man pekar på — något som ju också en föregående ärad talare var inne på — att man här skulle fastslå arbetslönerna. Man skulle där vara inne på en farlig princip, som riksdagen framför allt borde avhålla sig från att beträda. Ja, så ny är nu inte denna väg. År 1913, då jag i bevillningsutskottet var med om behandlingen av sockerfrågan, hette det i Kungl. Maj:ts proposition ungefär just vad utskottet nu har skrivit, nämligen att man förutsatte, att om den hjälp bringades eller den anordning vidtogs, som det då var fråga om, så fick detta icke gå ut över betodlarna och i industrien varande arbetare. Det uppträdde då underligt nog en framstående ledamot av högerpartiet på stockholmsbanken och kritiserade starkt den dåvarande vänsterministären för att man ville fastlåsa betpriserna och gick in på sådana orimliga vägar som att lämna garanti åt betodlarna. Det var något fullkomligt socialistiskt och upprörande. Sedan dess ha vi gång på gång behandlat spörsmålet just ur den synpunkten att lämna garanti åt betodlarna. Utskottet har nu icke sagt, att vi lämna någon garanti ens åt betskötarna, ännu mindre åt de organiserade arbetarna vid råsockerfabrikerna och raffinaderierna. De ha sina kollektivavtal, sina organisationer och fackföreningar, och de klara nog den saken utan riksdagens inblandning. Men det gäller här en grupp medborgare, som icke ha några kollektivavtal, icke ha några sammanslutningar, och det skulle vara, jag tvekar inte ett ögonblick att säga det, orättfärdigt, om man i någon nämnvärd grad eller i någon större utsträckning skulle använda sig av nödläget för att pressa ned deras små inkomster, då staten gör en uppoffring för att höja betpriset från 2 kronor 23 öre till 2 kronor 80 öre i avseende på den del, som överskrider de 50 procenten. Hela den sociala synpunkten på frågan, som ju inte minst herr jordbruksministern har haft, skulle ju alldeles falla bort, därest man icke var förvissad, med eller utan särskilt uttalande, att dessa människor verkligen komma att behandlas på det sätt, som hitintills varit brukligt och i orten gängse. Och något annat har utskottet inte i det avseendet velat fastslå.

Jag skall strax sluta. Jag skall hoppa över en del av vad jag eljest ämnat säga. Jag vill bara taga upp ytterligare ett par små synpunkter. Det har kommit till synes, jag tillåter mig att använda uttrycket, ett hot mot riksdagen, därest riksdagen skulle gå på subventionslinjen eller avslå såväl utskottets utlåtande som Kungl. Maj:ts proposition. Man har menat, att då blir betodlingen inte bara inskränkt till 50 procent utan helt och hållet nedlagd. Nej, det blir den inte. Och varför? Jo, helt enkelt därför att det är ju inte möjligt, att betodlarna skulle kunna uppträda på ett annat sätt fram på våren än de själva gjorde, då de icke varit utsatta för något tryck eller agitation från något håll. I den kungl. propositionen vitsordas, att det är alldeles självfallet, att betodling kommer att äga rum på 50 procent av den tecknade arealen, d. v. s. i den minimiutsträckning som betodlarna äro förpliktade att odla betor enligt det gällande kontraktet. Ja, men, säger man, man kan få kontraktet hävt. Ja, det är sant, att man kan få en ytterligare minskning utöver de 50 procenten eller ett totalt inställande av odlingen under vissa förhållanden. Men för att det skall kunna komma under omprövning hos bolagen eller därest tvist därom uppstår, under skiljemannaförfarande, så skall enligt 14 § i kontraktet anmälan därom vara inlämnad den 1 februari i år. Några anmälningar i någon ens nämnvärd utsträckning i sådant syfte känner man inte till. Det finns också en force-majeure-klausul, såsom merendels är fallet i alla sådana kontrakt, vari stadgas, att om oöverkomliga hinder eller svårigheter uppstå, så skola bolagen och betodlarnas centralstyrelse sammanträda för att fatta beslut om upphörande av inte bara betodlingen utan jämväl industrien. Det syftar givetvis på krig och sådana utomordentliga förhållanden. Men därvid fordras ömsesidighet, och den ena parten kan icke ensidigt frångå

*Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.*
(Forts.)

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)

sina förpliktelser. För min del hyser jag icke ett ögonblick någon tvekan om att Skånes betodlare, som äro bundna av ett kontrakt, skola fullgöra sina förpliktelser enligt detta. Det ha de sagt, innan det ännu var fråga om att staten på något sätt kunde tänkas vara villig att ingripa till hjälp och stöd för betodlingen. De ha förklarat, att naturligtvis skola vi odla den areal, som vi enligt kontraktet förbundit oss att odla. Skulle det emellertid bli så, att strejk utbryter med avseende på odlingen utöver de 50 procenten eller den del, som de kontraktens enligt kunna undgå att odla, ja, då ha vi ju våra pengar kvar, och då är ingen skada skedd.

Jag undrar till sist, herr talman, om det inte är så, att många i denna kammarare liksom finna ett visst samband — såsom också framgår av högerreservationen — mellan det anslag å 3.5 miljoner kronor, som utskottet här föreslår, och hela finansplanen. De befara, att det blir en lucka i budgeten, som blir svår att fylla. Jag vill beträffande den saken säga, att jag hoppas, att herr finansministern i stort sett får igenom sin finansplan. Jag vill i varje fall framhålla, att jag för min del inte kommer att på förhand resa något motstånd på viktigare punkter i densamma. Men det kan hända, att de herrar, som lägga stor vikt vid om skatten sänkes från 150 till 145 eller till 140 procent, räkna kapitalt fel, om de tro, att man genom att undgå detta belopp, som nu föreslås att beviljas, skall rädda den större skattesänkningen. Inom parentes sagt hoppas jag när vi komma dit litet längre fram något få belysa dessa siffror och riva ned om också bara en del av den vidskepelse, som råder beträffande 5 procent mer eller mindre i fråga om inkomstskatten. Det rör sig, även när man kommer högt upp på skalan, om sådana små bagateller, och man bör även taga hänsyn till de skattesänkningar, som redan ägt rum, samt lägga vederbörlig vikt vid det beslut, som förra året fattades och vilket innebar en besparing på approximativt räknat 3 å 4 miljoner kronor för en grupp industribolag. Men jag tror, att de herrar, som tillmäta det skälet stor betydelse, att det här gäller att slå vakt om Kungl. Maj:ts proposition och alltså taga ut pengarna av konsumenterna i stället för att taga dem på den direkta skattevägen, kunna komma att räkna fullständigt fel. Jag skulle föreställa mig, att herr finansministern är fullt ense med mig därom, att nog lägger jag väl hellre 3.5 miljoner kronor till betodlingens uppehållande på budgeten och minskar skattesänkningen till bara 5 procent än jag är med om att den merinkomst, som blir en följd av att skattesänkningen minskas till endast 5 procent, användes till att skänka konsumenterna i form av sänkt kaffe-tull. Även i det fallet skall jag dock icke göra något bestämt förhandsuttalande.

Jag vill bara tillägga ett par ord om några uttalanden, som återfinnas i högerreservationen. Jag vill då säga herr Pettersson i Bjälbo, att när han talar om att man i vissa länder, som äro med oss jämställda, har en sockerbetsodling, som är större än vår, så är ju detta alldeles riktigt. Men hur kan han åberopa ett sådant land som Holland, som visserligen odlar betor på omkring 65,000 hektar men inte har ett enda öres tull? Vi se väl gärna, att såväl Skåne som Östergötland, Västergötland och Småland odla betor. Men min ärade kamrat på östgötabänken skrev i sin tidning och talade om Holland såsom ett lysande exempel för oss och sade, att vi borde följa detta land och uppehålla vår sockerbetsodling. Ja, visst, kan man göra det på samma villkor som Holland gör det, så finns det väl ingen i denna kammare eller i detta land, som vill förneka vikten och värdet därav eller förvägra någon rätten att så göra. Ett annat argument, som reservanterna framföra, är att priset är så lågt, att det ingenting gör, om man höjer tullen med 3 öre. Vilja herrarna ta konsekvenserna av det resonemanget? Det vill med andra ord säga: när en vara stiger i pris och kommer i en oproportionerlig höjd på prisskalan, vilja herrar-

na då sänka tullen för att få priset sänkt? Jag skulle såsom exempel kunna draga fram siffror beträffande kaffet. Jag skulle kunna taga vetet också. Jag skulle kunna påvisa, att år 1915 var genomsnittspriset vid import av kaffe 97 à 98 öre, och då hade vi en tull av 12 öre. Nu har priset stigit, så att det 1927 genomsnittligt var 1 kr. 75 öre, och vi ha en tull på 40 öre. Vilja herrarna taga den konsekvensen, att ni säga, att nu har priset gått upp så högt, att vi få skära ned tullen för att få ned priset? När herrarna här säga, att när priskurvan går ned, så skola icke konsumenterna få någon nytta därav, men de skola alltid få bära toppbelastningen, så tror jag, att ett sådant resonemang inte håller.

*Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)*

Om bondeförbundets reservation har jag ingenting att säga. Jag har redan uttalat ett par ord därom.

Det förefaller emellertid, herr talman, som om de motiv, som legat till grund för Kungl. Maj:ts proposition, inte längre äro bärande. Om jag får döma av de uttalanden, som här gjorts, och av vad som förekommit i den offentliga diskussionen rörande denna sak, så var det en stor social fråga, som intresserade både högern och Kungl. Maj:ts regering. Men nu är det inte längre en stor social fråga. Det är inte längre en stor fråga för näringslivet, som närmast är berört av detta. Utan det har blivit en fråga om vilken form man skall använda för att lämna det ifrågasatta understödet. Formen går tydligen före saken. Jag tillåter mig också tillägga: partiet går före näringslivet. Det ser ut, som om högern hellre skulle taga rent avslag på både propositionen och utskottets betänkande än att gå med på det stöd, som här utskottet föreslår riksdagen att lämna.

Det är möjligt, att frågan faller. Jag tillhör inte dem, som sörja i så fall, det har jag tillräckligt starkt betonat. Men jag tror, att man är inne på farliga vägar och använder farliga argument, när man på det sätt, man nu vill göra, sätter formen före saken och en prestigesympunkt före näringslivets krav.

Herr talman, jag yrkar bifall till det sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Johansson**: Herr talman, mina damer och herrar! Den situation, vari vår sockerfråga nu befinner sig, är ju den, att vi stå om inte på botten av så åtminstone mitt uppe i en sockerkris. Och det gäller då att bedöma frågan med hänsyn till dess allmänna läge, liksom vi också, när vi bedöma den för vårt lands vidkommande, icke få tappa ur sikte de kontrakt, som förefinnas mellan betodlarna och sockerbolagen.

Jag tycker för min del, om jag skall vara uppriktig, att denna anordning, som Kungl. Maj:t föreslagit och som bär tillfällighetens prägel, har blästs upp till alltför stora tullpolitiska dimensioner i den offentliga diskussionen. Om jag nu skulle döma efter åtminstone vissa av utskottets uttalanden, så skulle det ju inte längre bland majoriteten i riksdagen råda någon större meningskiljaktighet därom, att ett behov av hjälp åt vår inhemska sockerbetsodling föreligger. Men då också vid betänkandet är fogad en avslagsreservation och avslagsyrkande säkerligen kommer att framställas i denna kammare liksom redan skett i första kammaren, så skall jag tillåta mig att också med några ord beröra det behov av hjälp, som föreligger.

När Kungl. Maj:t tog upp spörsmålet om hjälp åt den inhemska sockerbetsodlingen, så gällde det ju först att få klarlagt, huruvida ett behov av statsingripande förefanns, och sedan detta behov hade konstaterats, gällde det ju att välja den form, som detta statsingripande skulle få. Vad nu behovet av ett statsingripande angår, så skulle jag ju kunna helt kort hänvisa till den utredning, som förefinnes i propositionen och som jag förmodar är upplysande i det

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)

avseendet. Jag vill erinra om, vad som ju också framgår av propositionen, att även denna sida av saken har underkastats en omsorgsfull utredning genom en av Kungl. Maj:t den 12 december 1928 tillsatt särskild kommission, vars sammansättning ju borde borga för att endast det allmännas synpunkter blivit lagda på hela frågan. Denna kommission har till sitt förfogande haft ett ganska betydande material. Den har haft det stora material, som hopsamlades år 1926, då den då tillsatta sockerkommissionen under mycket längre tid hade att ingående undersöka och granska hithörande spörsmål. Jag har genom välvilligt tillmötesgående från sockerbolagen haft tillfälle att från dem införskaffa uppgifter om prisnoteringar och redogörelser för sockerfrågans läge i olika länder, vilket allt också ställts till kommissionens förfogande. Jag har också genom våra legationer fått rapporter om sockerfrågans läge i vissa länder, vilka rapporter även överlämnats till kommissionen. Och kommissionen har också haft sammanträden med representanter inte bara för sockerbolagen utan även för betodlarna för att inhämta deras syn på och ställning till såväl frågan om behovet av hjälp som också spörsmålet om formen för en hjälpaktion. Slutligen ha även myndigheterna hörts i ärendet. Kommissionen har efter dessa undersökningar konstaterat, att man måste räkna med en väsentligt nedsatt betodling år 1929 och att orsaken till denna inskränkning i betodlingen är det exceptionellt låga världsmarknadspriset på socker.

Det är detta tryck på den internationella sockermarknaden, som vållat den kris, som nu finnes icke endast i vårt land utan i de flesta betproducerande länder. Det är många samverkande omständigheter, som framkallat läget. Det har, som framhållits, skett en förskjutning mellan rörsockerproduktionen och betsockerproduktionen. De ingingo före kriget med samma procentsats. En förskjutning har ägt rum så, att det nu tillverkas omkring 64 % rörsocker mot 36 % betsocker, och detta rörsocker slungas nu ut i konkurrensen på marknaden till billigt pris, som trycker sockerpriset. Och därtill komma åtskilliga dumpingtendenser från annat håll. Kommissionen har konstaterat, att vi nu äro vid ett sockerprisläge, som är lägre än för omkring 20 år tillbaka. Under det således sockerpriset betydligt nedgått, ha arbets- och andra kostnader för betodlingen hållit sig höga. De stå ungefär vid 170 % mot före kristiden. Under denna situation ha de flesta, ja nästan alla betproducerande länder funnit med sina intressen förenligt att vidtaga statsåtgärder för att skydda sin inhemska betodling. Jag skall ej uppehålla tiden med att referera vad som i det avseendet på olika håll förekommit. Till det sista kan jag lägga, att enligt en rapport för några dagar sedan från Danmark man även där föreslagit att höja sockertullen från 10 till 15 öre; utgången därav känner jag ej.

Nu är den stora frågan för dagen den, huruvida dessa onormala förhållanden både i fråga om prisbildning och annat, som råda på sockermarknaden, äro av övergående natur eller ej. Man bör då först observera, att, som jag förut framhållit, det verkliga priset började hösten 1927 och egentligen skedde under år 1928. Vi befinna oss alltså mitt inne i denna sockerkris och det är därför ej möjligt att göra något bestämt uttalande om dess utveckling. Men man bör icke av det läge, vari sockerfrågan kommit, draga den slutsatsen, att vår sockerbetsodling skulle vara dödsdömd. Det vore säkert ett förhastat ställningstagande.

Efter att ha granskat alla på frågan inverkan omständigheter har jag gjort ett uttalande i statsverkspropositionen, där jag sagt, att det låter sig givetvis icke göra att förutsäga utvecklingen, men att tecken saknas icke, som antyda, att krisen är av övergående natur. Mot detta mitt uttalande har riktats anmärkning av utskottets majoritet, och även den siste ärade talaren betecknade det som ett teckenspråk. Han har anmärkt, att jag ej tillräckligt kunnat

bevisa, att det är övergående förhållanden vi ha att räkna med. Jag anser mig därför pliktig att i någon mån omnämna, vilka tecken jag funnit, som kunna ge anledning att draga denna slutsats, att tecken icke saknas till, att detta läge är av övergående natur.

Rörsockerproduktionen på Kuba har ökat mycket kraftigt. Men det är känt, att även denna rörsockerproduktion går med förlust. Det är, efter vad som rapporterats, två mäktiga skilda grupper, som där tävla om maktställningen i fråga om rörsockerproduktionen, den ena gruppen finansierad av ett utländskt, mycket starkt finanskonsortium. Det råder således även på Kuba, inom detta rörsockerproducerande land, ett inre sockerkrig, där den ena parten trycker priset och slungar ut sockret till billigt pris för att pressa motståndaren. Det anser jag vara ett tecken. Ett sådant tillstånd kan ej fortgå i längden, utan det är givet, att när den ena parten får övertaget, tar han igen i form av höjda priser, vad han förlorat under kriget.

Vad Java beträffar, som är det närmast största sockerproducerande landet, så säges det i propositionen, att nästan alla de för rörsockerodling tillgängliga områdena där tagits i anspråk, och att någon nämnvärd ökning av denna produktion på Java icke kan vara att förvänta. Javas största konsument har varit fjärran Östern, och dess konsumtion har på senare tid avtagit, en orsak, varför Javas produktion kunnat bidra fylla världsmarknaden på sätt som skett.

Ett annat tecken, som jag funnit mig kunna ange såsom ett skäl för mitt uttalande om tillfällighetens karaktär, är det förhållandet, att man har all anledning att tro, att frågan om internationell överenskommelse torde tagas upp till övervägande mellan de intresserade parterna och länderna. Tidigare har förekommit den s. k. Brysselkonventionen, och det har enligt pressen varit trevare ute, som gjort antydningar om någon slags överenskommelse, att man borde söka sig fram på en sådan väg.

Ett annat tecken är den stigande konsumtionen. Konsumtionen är i kraftigt stigande, och man förväntar, att på grund av det billiga sockerpriset kommer denna konsumtion att ytterligare ökas. Det är en bidragande orsak till, att en stabilisering kan komma att inträda.

Slutligen är att märka, att alla betproducerande länder nu vidtagit åtgärder för att skydda sin egen betproduktion och sitt eget lands intressen på detta område. Även detta tycker jag tyda på, att man i alla länder har den uppfattningen, att man icke just nu kan kasta yxan i sjön utan anse sig böra vidtaga åtgärder, som trygga det egna landets produktion.

Lägger man samman vad jag nu sagt, tycker jag, att jag haft skäl för det uttalandet, att tecken icke saknas, som antyda, att krisen är av övergående natur. Jag skall icke uppehålla mig vid de reglerande bestämmelser, som i vårt land, när vi diskutera frågan, föreligga med hänsyn till det mellan sockerbolaget och betodlarna upprättade kontraktet. De äro säkerligen för var och en kända. Betodlarnas rättighet att sänka den kontrakterade odlingen till hälften och bolagets rätt att nedlägga vissa sockerfabriker, där arealens storlek icke uppgår till visst antal hektar, äro säkerligen för alla kända. Jag vill endast erinra om, vad man ej observerat, att produktionskostnaderna för betodling enligt de uppgifter, som kommissionen lämnat mig, i verkligheten äro cirka 2 kr. 92 öre. Men om man håller dem i underkant, skulle de kunna bringas ned till 2 kr. 80 öre. Det är denna i underkant hållna siffra, som ligger till grund, när det gällt att åsätta det maximipris, som betodlarna blivit tillförsäkrade. När då enligt detta kontrakt betodlarna icke erhålla mera än 2 kr. 23 öre, förstår var och en, att den odling, som nu försiggår, måste vara förlustbringande.

Jag skall förbigå de sociala vådorna, därest en inskränkning av betodlingen

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
upphållande.
(Forts.)

Ang. åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande. kommer till stånd. De äro tillräckligt framförda i propositionen, och även utskottet har vidrört desamma.

Då man konstaterat, att behov av ett statsingripande förelåg, så gällde det då att välja en form för detta statsingripande. Det konstaterades då efter förhandlingar, att det ej var möjligt att få bolaget att göra ytterligare eftergifter åt betodlarna. Även bolaget lider av det låga sockerpriset, och en ny förhandling mellan bolaget och sockerbetsodlarna kunde således icke komma till stånd och skulle säkert också mött stora praktiska svårigheter, då det är ett så stort antal kontrakt som nitton tusen, som det gäller att ändra. Det gällde då att finna en anordning, som anslöt sig till den, som redan finnes, utan att man i allt för stor utsträckning behöfve rubba på de bestående formerna. Vi ha då valt det förslag, som Kungl. Maj:ts proposition anger, att höja tullen på socker med 3 öre, och vi ha givit denna tullförhöjning tillfällighetens prägel i det att vi gjort förslaget sådant, att förhöjningen automatiskt upphör om 11 månader. Vi ha, för att icke konsumenterna skola bli lidande genom en sådan anordning, föreslagit sockerskattens slopande, varigenom i verkligheten sockerpriset för konsumenterna blir lägre. Men genom denna tullhöjning stiger automatiskt, särskilt på grund av kontraktens bestämmelser, betpriset för betodlarna, så att de på det sättet erhålla ökat pris för sin odling. Det har anmärkts av den föregående talaren, att den form, som regeringen valt för sin tullinje, är ovanlig, därigenom att den lagts till den ena partens förmån och redovisningsplikt ålagts bolaget. Ja, det står för mig klart, att om man kunde få bolaget att gå med på, att det för sin del icke ville tillförsäkra sig någon vinst av tullförhöjningen, vore det till stor fördel icke minst för själva saken. Jag är övertygad om, att om man föreslagit en regelrätt förhöjning av tullen, som skulle delas mellan parterna, hade den anmärkningen riktats mot regeringen, att man velat gynna bolaget. Den anmärkningen kan, som propositionen är lagd, ej riktas mot föreliggande förslag.

En annan sak, på grund varav det måste ordnas så är att, om en tull skulle föreslås regelrätt utan sådan uppdelning, hade den måst göras högre än den nu föreslagna, om den skulle få åsyftad verkan.

Jag vågar säga, och det framgår också av uttalanden, som gjorts strax efter propositionens framläggande, att det förslag regeringen framlagt är ett verkligt moderat förslag, som bort kunna godtagas även av dem, som principiellt äro emot tullar. Det borde kunna godtagas även av dessa, icke minst på den grund, att det givits denna tillfälliga karaktär. Förhöjningen upphäves automatiskt om ett år, och då fordras riksdagens medgivande, om en fortsatt förlängning skall äga rum.

Nu har utskottet, sedan utskottet i viss mån erkänt behovet, föreslagit en annan och — jag vågar säga — en helt ny form för hjälpkaktion i den föreliggande situationen. Utskottet föreslår, att på riksstaten för nästa budgetår skall uppföras ett extra förslagsanslag på 3¹/₂ millioner kronor för att därvid under ett år subventionera denna näringsgren. Kostnaderna skola alltså bestridas av skattemedel. Det är en ny princip, som här utskottet föreslår, en princip, vars konsekvenser ur statsfinansiell synpunkt f. n. icke kunna överblickas, men en princip som säkerligen för med sig åtskilliga sådana.

Jag vill till herr Hamrin säga, att man härmed ej kan jämföra det anslag på 600.000 kronor till lindring av kalkfrakterna, som uppförts på 9:e huvudtiteln, ty kalkfrakterna kan man ej ersätta med någon tullförhöjning. Men här ansluter man sig till ett redan befintligt system. Och när herr Hamrin i sitt nyss hållna anförande så kraftigt efterlyste, om på något annat område i vårt land det finnes ett tullförslag så uppgjort som regeringens, d. v. s. att det endast kommer den ena parten till godo, så vågar jag rikta en motfråga till herr Hamrin: finnes i vårt land något system, där man på en redan nu befint-

lig tull — här 10 öre — lägger en statssubvention? Vad man i det här föreliggande läget skall göra, är att vidtaga en anordning, som skyddar mot utländsk konkurrens och mot den dumping, som förekommer från utlandet. Statssubvention skyddar ej mot dumping, det kan endast en tull göra, och ur den synpunkten ger icke statssubventionen samma mått av skydd, som det här är fråga om att införa.

Det är icke min mening att falla för frestelsen att ge mig in på en större finansiell tulldebatt. Jag har ju själv riktat en erinran mot hela den frågans uppläggning. Man hade kunnat förvänta, att hela den principdiskussion, som förekommit om tullskyddet, kunnat uppskjutas, därför att det hela bär tillfällighetens prägel. Men jag kan ej neka mig nöjet att säga, att jag har den personliga uppfattningen, att tullskydd i allmänhet skapar en viss tillförsikt och befrämjar en skaparvilja, som kommer icke minst de små i samhället till godo genom en ökad omsättning, ökade arbetstillfällen, ökade arbetsinkomster. Subventionen hjälper för stunden och hjälper det enda företag, till vilket den lämpas, medan däremot tullen har förmågan att skapa fram flera olika företag inom samma bransch. Detta sagt i allmänhet.

Jag tycker, att vi böra överlägga och allvarligt överväga, att det skall så ordnas, att de utländska kapitalintressena icke komma att ensamma bestämma över prisbildningen även för oss. Detta gäller även vid den fråga vi nu behandla. Det är ju en gammal känd regel, att den, som vill slå ihjäl en konkurrent, tillgriper alla medel, som finnas, för att få ned priset och för att den näring, han vill bekämpa, på det sättet skall finna det ekonomiskt omöjligt att längre uppehålla sig. Men man drar alldeles felaktiga slutsatser, om man tror, att icke de enskilda kapitalistintressena sedermera komma att ta igen vad de förlorat under denna strid genom att sedan, när de bli ensamma herrar över prisbildningen, höja priset och bestämma även för oss ett pris, så att vi få betala för det lägre pris, vi under en viss period haft.

Risken för en sådan utveckling i fråga om prisbildningen å socker är så mycket större som de dumpingar, som förekomma, befrämjas genom statsåtgärder i annat land.

På grund av att utskottet och den näst föregående talaren hade åtskilligt att anmärka mot den kungl. propositionen och mot det föreslagna tullsystemet och med anledning i all synnerhet av utskottets uttalande om den prisfördyring, som tullförslaget skulle åstadkomma, kan jag icke underlåta att framställa en fråga. Jag har i mitt statsrådsuttalande meddelat, att regeringen har för avsikt att borttaga sockerskatten, som är 4 öre per kilogram. Jag kan icke finna, att utskottet med ett ord berört detta förhållande liksom icke heller den näst föregående talaren. Jag skulle nu kunna vara så elak att jag framställer den frågan, om detta undgått utskottets uppmärksamhet. Jag undrar, om man icke sett, att därigenom en sådan sänkning av sockerpriset skulle komma att äga rum, att i trots av att vi nu ha ett lägre sockerpris än på de sista 20 åren, priset oavsett den högre tullen blir mindre än förut. Jag tycker detta är en mycket viktig omständighet och ett beaktansvärt tillmötesgående från regeringens sida, när det gäller att taga hänsyn till konsumenterna och deras intressen i det här föreliggande spörsmålet. Man kan icke med skäl påstå, att konsumenterna bli lidande genom den anordning, som här föreslås.

En annan sak kan jag icke förbigå i detta sammanhang. Jag nämnde, att sockerkommissionen och även undertecknad haft konferenser med betodlarna. När man vidtager en anordning för att uppehålla den inhemska sockerproduktionen, så gäller det ju — eftersom det hela är i hög grad beroende på frivillig medverkan av vederbörande parter — att få dessa parter med sig. Det gäller särskilt att träffa en anordning, varigenom man får betodlarna med sig, en anordning, som stimulerar dessa till att icke gå in för den nedsätt-

Ang. åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.

(Forts.)

ning av odlingen, som de enligt kontrakten ha rätt till, utan som stimulerar dem till att hålla odlingen uppe. Detta är ju syftet med hela hjälpaktionen. Och i det avseendet är Kungl. Maj:ts förslag absolut att föredraga. Utskottets förslag ger ingen ersättning till odlarna med hänsyn till de första 50 procenten. Man säger, att om de odla *över* 50 % av den kontrakterade åkerarealen, få de 2.80 på ifrågavarande del. Men jag har redan förut angivit, att 2.80 är minimikostnaden i produktionshänseende. Odlarna ha sålunda ingen vinst i den delen men heller ingen förlust, om man odlar betor.

Jag tycker att om man ser rent psykologiskt på saken, måste denna anordning icke verka stimulerande på betodlarna. Enligt Kungl. Maj:ts förslag höjes sockerpriset med 3 öre per kg. Denna höjning återverkar enligt kontraktens bestämmelser automatiskt på betpriset; den höjer priset med 19 öre över hela vägen upp. Genom att man sedermera enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle få bolagen att garantera en minimisiffra av 2.80 på den överskjutande delen, finge man således en anordning, som enligt min mening i icke ringa grad borde stimulera odlarna till ökad odling. Denna stimulans finns icke, såvitt jag förstår, enligt utskottets förslag. Den pessimistiska och tryckta stämning, som är rådande i betodlarnas kretsar, stimuleras sannerligen icke heller av det uttalande, som utskottet gjort i fråga om arbetslönerna. Visserligen har icke utskottet gått in för herr Skölds motion, som krävde ett fastslående av att arbetslönerna icke finge nedsättas. Men utskottets uttalande är säkerligen ägnat, liksom hela anordningen i övrigt, att i icke ringa grad öka den motvilja, som finnes hos betodlarna mot det system, man här är beredd att ansluta sig till.

Utskottet har vidare föreslagit att i en skrivelse begära en utredning om sockerfrågans läge. Det är ju klart att, vilken regering som än sitter, måste den åt ett så viktigt näringspolitiskt spørsmål som detta ägna sin uppmärksamhet. Ingen kan underlåta att undersöka och följa frågans läge, varför en skrivelse i detta avseende kan synas skäligen onödig. Jag har redan visat, när jag föreslog tillsättandet av sockerkommissionen, att man är beredd att gå in för en undersökning, innan man föreslår åtgärder. I övrigt framgår icke av motiveringen exakt och tydligt, vart man till slut syftar med denna utredning.

Jag skall icke yttra mig om utskottets formella handläggning av ärendet. Men eftersom utskottet här kommer med ett förslag till statsingripande, som skiljer sig från regeringens i så pass hög grad, tycker jag det skulle ha varit intressant att få höra, vad våra ansvariga myndigheter sagt om förslaget. När en regering lägger fram en proposition, åligger det den att höra de myndigheter, som kunna beröras av ärendet. Men det förslag, som utskottet kommit med, har icke varit underställt våra myndigheters yttranden. Det skulle ha varit intressant att höra ett uttalande från t. ex. statskontoret och övriga frågan berörande myndigheter.

Hela denna fråga gäller enligt min mening en anpassningsåtgärd, och i det hänseendet synes det mig, att Kungl. Maj:ts förslag är det lämpligaste och bästa. Dess moderata utformning kränker ingens rätt. Konsumenterna få genom sockerskattens borttagande ett billigare socker, och betodlarna få genom ifrågavarande anordning en välbehörlig hjälp och en stimulans till ut hållighet. Det finns också tack vare förslaget vissa utsikter till att arbetsmöjligheterna kunna bevaras i största möjliga utsträckning.

Jag vågar därför hemställa till andra kammarens ärade medlemmar att i nu rådande situation ge Kungl. Maj:ts förslag sitt stöd.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Pehrsson** i Bramstorp: Herr talman! Den nu rådande krisen på sockermarknaden torde ha sina orsaker långt tillbaka. Redan under kristiden vidtogos statsåtgärder för att reglera priset på socker. Världsmarknadspriset på socker steg under den tiden rätt avsevärt, och därigenom blev det givetvis nödvändigt för statsmakterna att företaga reglerande åtgärder och bestämma ett högsta pris. Första gången riksdagen företog åtgärder i det hänseendet var år 1917. Då hade sockerpriset på världsmarknaden stigit så, att man ansåg det borde regleras nedåt. Följaktligen beslöt riksdagen år 1917 att fastställa ett visst maximipris och samtidigt lämna en statsgaranti för sockerbetsodling. Beträffande denna odling gällde då femårskontrakt, från 1914 till 1919. Kungl. Maj:t, som vid den tiden beaktade vederbörandes synpunkter, framlade för riksdagen på grund av de utredningar, som verkställts, en proposition, innebärande att sockerbetsodlingen skulle garanteras ett lägsta pris av 3 kronor 15 öre. Riksdagen beslöt ett pris av 2 kronor 95 öre, emedan man räknade med att produktionskostnaderna icke vore så höga, som kommissionen förutsatt. Konsekvensen blev givetvis, att betodlingen den gången minskades något. En del foderrotfrukter betingade högre pris, och genom den till följd härav begränsade odlingen blev bristen på socker i den dåvarande situationen rätt avsevärd. Saken ordnades sedan år för år genom statsingripanden. År 1921 reglerades betpriset i anslutning till föregående års produktionskostnads-kalkyler. Det framlades då för riksdagen ett förslag om att man skulle betala ett pris av 7 kronor 25 öre. Från det kommissionen framlagt sitt betänkande och till dess riksdagen fattat beslut i frågan, hade priset för olika lantmanprodukter fallit avsevärt. Det framfördes för den skull i riksdagen motioner om att man skulle garantera ett lägre maximipris än vad kommissionen föreslagit. Kommissionen uttalade i sitt betänkande, att det pris, som man förordade, vore baserat på de kalkyler och produktionskostnader, som gällt året tidigare — precis i överensstämmelse med vad som förut skett. Men samtidigt förklarade man sig erkänna, att produktionskostnaderna under tiden sjunkit. Eftersom nu hela systemet tidigare baserats på föregående års produktionskostnader, framlades en proposition med stöd av vad kommissionen föreslagit. Det motionerades emellertid om ett pris av 5 kronor 75 öre såsom högsta pris.

Orsaken till att jag berör dessa förhållanden är den, att det här i riksdagen tidigare sagts, att trots att man från betodlarhåll bestämt förklarat, att ifrågasvarande pris varit för lågt, har det efter 1921 års riksdagsbeslut visat sig, att betodlarnas krav den gången voro orimliga. När denna fråga behandlades i riksdagen, fälldes ett kanske obetänksamt yttrande av en representant från det län jag tillhör, i det han förklarade, att om riksdagen icke ginge med på vad Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen ett pris av 7 kronor 25 öre, så komme det icke att bli någon betodling i Skåne. Det fanns andra representanter från länet, som hade en annan uppfattning, och vi förmenade, att, på grund av de ändrade konjunkturerna, som inträtt sedan kommissionen framlagt sitt betänkande intill dess riksdagen hade att behandla ärendet, ett pris av 6 kronor 50 öre komme att trygga odlingen. Jag har velat beröra saken därför att det visade sig, att sedan ett pris av 6 kronor 50 öre vunnit riksdagens bifall, det blev en teckning, som översteg alla andra föregående teckningar, och en betodling, som översteg tidigare odlingar. Men detta hade givetvis sin orsak däri, att under det kommissionen gjort sina beräkningar med utgångspunkt från ett spannmålspris av 40 à 50 kronor, priset vid den tid då riksdagen fattade sitt beslut fallit till mellan 33 à 35 kronor och till den tid kontrakten ingingos fallit under 30 kr. per 100 kg. Det är då alldeles givet, att man däri har att finna orsaken till de förhållanden, som sedermera inträdde på grund av det fastställda sockerbetspriset.

Världsmarknadspriset för socker var under den tid denna statsreglering fort-

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
upphållande.
(Forts.)

for avsevärt högre än i vårt land. Häremot kan givetvis ingen invändning göras. Men klart är, att då de länder, som behövde importera socker, importerade från de rörsockerproducerande länderna och betalade sockret med avsevärt högre pris, var detta en glänsande period för rörsockerproduktionen. Av helt naturliga skäl upphörde sockerbetsodlingen på kontinenten och i de krigförande länderna, och följden blev, att tillgången på det socker, som man fick tack vare rörsockerproduktionen, icke motsvarade efterfrågan, något som ledde till att priset steg avsevärt. Resultatet härav ha vi att se i den nu inträdda krisen. Genom de höga prisen på rörsockret konsoliderade industrierna på såväl Kuba som Java sina affärer, och vederbörande utvidgade odlingarna. Rörsockret ger den högsta avkastningen 3 å 4 år efter det det utplanterats, och verkningsarna ha vi nu sett. Om vi antaga, att en avsevärd utökning av rörsockerodlingen skedde på Kuba och Java 1921, eventuellt 1922, var det naturligt, att då vi kommo fram till 1925, avsevärt låga sockerpris skulle uppkomma. Sedan kriget slutat, sökte sockerbetsodlingen sig fram i syfte att täcka det behov som fanns inom de olika länderna. Fastän det var sannolikt, att sockerpriset skulle falla, insåg man givetvis, att sockerbetsodlingen var av vikt i vissa situationer, och därför åstadkom man en förökad odling. Att betsockerproduktionen procentuellt nu understiger hela världsproduktionen av socker jämfört med vad den gjorde före kriget, har sin orsak i den utvidgade rörsockerodlingen.

Efter 1921 års riksdagsbeslut sades det ifrån, att från och med 1922 skulle statsmakterna icke befatta sig med sockerfrågan. Man ansåg sig nämligen ha kommit tillbaka till normala gånger. Det var nu tydligen nödvändigt för sockerbetsodlarna att verkligen söka tränga in i de olika förhållanden, som existerade i de andra betsockerproducerande länderna. Då Skånes betodlareförening år 1922 hade att träffa avtal med sockerbolaget om betodling för ifrågavarande år, visade det sig, att det på grund av den ovanligt omfattande sockerbetsodlingen 1921 och den därtill sällsynt stora sockerbetsskörden fanns betydligt överskott av socker i landet. Följaktligen hade landet icke behov av så vidsträckt betodling, som tidigare förekommit, och det blev därför icke odlat mer än cirka 12.000 hektar det året.

Då man år 1923 hade att göra upp nya kontrakt angående sockerbetsodlingen, försökte man att få fram ett repartitionstal gånger sockerpriset, men befanns det före kriget tillämpade systemet medföra ett alldeles för lågt betpris i förhållande till produktionskostnaderna därför att sockerpriset inte var högre än före kriget. Nu hade man klart för sig, att den utvidgade rörsockerodlingen skulle medföra ytterligare nedpressning av sockerpriset, och det är då alldeles givet, att med hänsyn till de stegrade arbetskostnader, som inträtt efter kriget, gällde det att undersöka, huruvida icke den anpart, som betodlarna skulle ha, borde kunna höjas under beaktande av de förhållanden, som voro rådande inom sockerindustrien. År 1924 företogs genom betodlareföreningens försorg en undersökning av sockerodlingen i olika europeiska länder — en undersökning, som gällde såväl den anpart, vilken sockerbetsodlarna i dessa länder hade, som även den kostnad industrierna och betodlarna hade för själva sockerproduktionen. Det visade sig därvid, att i Belgien, där mängden socker per hektar jord ungefär är densamma som i vårt land, uppgingo skötselkostnaderna i svenska pengar räknat till omkring 90 kronor per tunnland, under det samma kostnader i Sverige uppgingo till 125 å 130 kronor per tunnland. Vid de belgiska fabrikena sysselsattes i huvudsak franska stenarbetare, som hade säsongarbete vid fabrikena under kampanjen, och det utgick en arbetslön av 55 å 60 öre per timme, under det arbetslönerna inom den svenska sockerindustrien lågo i ungefär 80 å 85 öre per timme, för att sedan ökas till 85 å 95 öre. I Tjeckoslovakien var skillnaden beträffande omkostnaderna i jämförelse med vårt land ännu större. Skötselkostnaderna för ett tunnland sockerbeter uppgingo allra högst till 65 å

70 kronor per tunnland. Det är alldeles givet, att när vi i Sverige ha att konkurrera med länder, där omkostnaderna äro avsevärt mindre och skyddet avsevärt högre, måste det bli svårt för oss att vidmakthålla vår odling.

Då underhandlingar fördes om det treårskontrakt, som uppgjordes år 1923, erhöilo betodlarna av sockerbolaget endast ett pris av kronor 2: 65 per 100 kilogram betor. Sockerpriset stod då i 55 öre. Under år 1924 började sistnämnda pris att falla och fortsatte att falla även under år 1925, så att betpriset, om jag icke misstänker mig, låg omkring kronor 2: 32. Avtalet gällde för tre år, men båda parterna hade rätt att säga upp kontraktet, därest sockerpriset sjönk under ett visst belopp. Med anledning av att sockerpriset sjönk under detta belopp, uppsades avtalet av betodlarna. På hösten 1925 och strax på nyåret 1926 fördes därefter underhandlingar mellan betodlarna och sockerbolaget, varvid man kommit överens om att ha en opartisk ordförande såsom ledare av förhandlingarna. Då man emellertid icke kunde komma till något resultat, tillsatte Kungl. Maj:t en kommission, som skulle försöka jämka ihop de olika intressena. Som alla i denna kammare minnas, ledde icke heller dessa förhandlingar till något resultat. Detta har man försökt tyda så, att det pris, som föreslogs av kommissionen, icke ansågs acceptabelt. Jag kan emellertid här från denna plats försäkra, att det icke var själva prisfrågan, som föranledde misslyckandet. Så långt kommo överhuvud taget icke förhandlingarna, att det gällde att taga ståndpunkt till det pris, som kommissionen föreslog, eller kronor 2: 75 mot av betodlarna begärda kronor 2: 80. Förhandlingarna strandade emellertid på den omständigheten, att betodlarna på grund av erfarenheterna i andra länder ansågo sig böra kräva en större anpart. Man utgick nämligen ifrån, att sockerpriset skulle delas mitt itu, vilket betydde, att vid en utvinning av 14 kilogram socker av 100 kilogram 16-procentiga sockerbeter betodlarna skulle erhålla 7 gånger sockerpriset. I Belgien erhöilo betodlarna 9 gånger sockerpriset, ehuru därvid är att märka, dels att sockerindustrien där hade lägre arbetslöner och även ett lägre kolpris än hos oss, dels att det i Belgien tillverkade sockret var av lägre kvalitet än det socker, som tillverkas av de svenska sockerfabrikerna.

Vid en undersökning, som gjordes, påvisades emellertid, att av 100 kilogram sockerbeter erhöilos icke 14 utan omkring 13 kilogram socker, och om man skulle dela mitt itu, skulle betodlarna alltså erhålla 6.5 gånger sockerpriset. Sockerbolaget ville emellertid härifrån draga dels den grosshandelsavans, som omnämnes i den kungl. propositionen, dels även kostnaden för raffinering av sockret, och bolagets anbud innebar därför, att betodlarna skulle få icke 6.5 utan 6 gånger sockerpriset. På detta strandade förhandlingarna och följdén blev, att betodlingen i landet praktiskt taget helt och hållet upphörde.

På hösten 1926 upptogos nya förhandlingar. På grund av prisfallet hade det visat sig, att även sockerindustrien i de rörsockerproducerande länderna började gå med förlust, och man hade alltså där börjat tära på det kapital, som hade intjänats under den högkonjunktur, som rådde under kristiden. Med anledning härav slöts mellan olika sockerproducerande länder, nämligen Kuba, Belgien, Frankrike, Tjeckoslovakien, Tyskland och Polen, en konvention, i vilken precis som i den tidigare Brysselkonventionen intogos vissa bestämmelser om vad varje land hade att iakttaga för att erhålla rättighet att exportera en viss kvantitet socker. Tack vare denna överenskommelse började sockerpriset åter att stiga och ökades från hösten 1925 till hösten 1926 med 8 à 9 öre per kilogram.

Då Kungl. Maj:t på hösten 1926 tillsatte en kommission för att förhandla mellan sockerbetsodlarna och sockerfabrikerna, hade alltså denna prisstegring inträtt, och förhandlingarna ledde ju till att sockerbolaget och betodlar-

*Eng. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.*
(Forts.)

Ang. åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande. na enades om det repartitionstal, som betodlarna gått med på på våren 1926 eller 6.5 gånger sockerpriset i stället för det av bolaget på våren erbjudna repartitionstalet 6. Vid dåvarande prisläge motsvarade skillnaden, 0.5 gånger sockerpriset, omkring 22.5 öre per 100 kilogram betor, och i närvarande stund omkring 16 öre per 100 kilogram betor.

(Forts.)

Med anledning av den situation, som man trodde hava inträtt genom den nyss omnämnda konventionen mellan de olika sockerproducerande länderna, ansågs en överenskommelse böra komma till stånd, och resultatet blev, att det femårskontrakt, som nu är gällande och som i dag diskuteras, blev undertecknat. Det förutsågs givetvis såväl från den ena som den andra av de kontraherande parterna, att förhållandena på världsmarknaden kunde komma att förändras. Det visade sig också ganska snart, att två av de sockerproducerande länderna, nämligen Java och Holland, icke ville ingå i den förut omnämnda sammanslutningen mellan olika länder utan försökte skaffa nya marknader för sitt socker i de länder, där Kuba och de övriga sockerproducerande länderna förut haft sin marknad. Följden härav blev i sin tur, att då delegerade för de sammanslutna länderna sammankommo på hösten 1927, upplöstes sammanslutningen.

Då överenskommelsen om det nuvarande femårskontraktet träffades, utgick man ifrån, att man borde söka undkomma de slitningar, som varit förenade med att nya uppgörelser skulle träffas för varje år mellan dem, som odlade betor, och dem, som köpte betor. Det framhölls också från kommissionens sida, att när staten engagerat sig för att åstadkomma en uppgörelse och priset på betorna blivit pressat upp så högt, som det enligt kommissionens mening gick att komma, borde man för att få lugn avsluta ett femårigt kontrakt, vilket också blev resultatet. För att emellertid försäkra sig mot sådana förhållanden, som nu ha inträtt, enades man om att betodlarna skulle ha rätt att minska den kontrakterade arealen med intill 50 procent.

Genom den stora produktionen av rörsocker och genom vissa åtgärder i de sockerproducerande länderna ha vi kommit till det låga sockerpris, som för närvarande råder. Då det av statsmakterna ansetts vara ett statsintresse, att betodlingen upprätthålles i huvudsak i den omfattning, som från början blivit överenskommen, har det naturligtvis gällt i främsta rummet att undersöka, om krisen är av tillfällig natur eller har mera stadigvarande karaktär. Såsom redan tidigare sagts, är det naturligtvis svårt att avgöra huru därmed förhåller sig. Går man till statistiken, finner man emellertid, att även den kubanska sockerindustrien och till och med den del, som är rationaliserad till det yttersta, har under de sista åren visat underskott, och detta gäller i än högre grad om den del av denna industri, som icke är rationaliserad.

Man måste också taga hänsyn till att det för närvarande är socker från Tjeckoslovakien, som trycker priset på den svenska marknaden. Från detta land exporteras nämligen raffinerat socker till Sverige, under det att Kuba icke har mera än ett raffinaderi och följaktligen huvudsakligast exporterar råsocker. För att man nu överhuvud taget skall kunna konkurrera på världsmarknaden med det låga pris, som råder å socker, har man i Tjeckoslovakien vidtagit rätt drastiska åtgärder på sista tiden. För att undgå förluster beslöt tjeckiska sockerindustrien sistlidna höst att höja priset å konsumtionssocker inom landet med 60 tjeckiska kronor per 100 kg., vilken åtgärd endast kan förklaras av industriens monopolställning att under samma ledning dirigeras alla raffinaderier. Den tjeckiska regeringen uppmärksammade denna åtgärd och saumankallade representanter för såväl sockerbetsodlingen som sockerindustrien och framhöll, att med hänsyn till det redan förut mycket höga priset på tjeckiskt socker kunde icke regeringen tillåta en så kraftig prisstegring. Industrien framlade då sina driftskalkyler, som visade, att indu-

strien under det sista året givit ett underskott av 180 miljoner tjeckiska kronor. Den vidtagna prisförhöjningen på det socker, som konsumerades inom landet, beräknades ge en ökad inkomst av 240 miljoner tjeckiska kronor, och följaktligen skulle man vara på den säkra sidan och kunna släppa ut det socker på världsmarknaden, som icke åtgick till den inhemska konsumtionen, till ytterligt lågt pris. Efter de förhandlingar, som fördes mellan regeringen och sockerindustrien, kom man överens om att prisförhöjningen skulle begränsas till 25 i stället för 60 tjeckiska kronor per 100 kilogram, vilket skulle ge en merinkomst av 100 miljoner tjeckiska kronor. I gengäld härför skulle emellertid industrien erhålla en subvention av staten på det sättet, att den skulle befrias från erläggandet av lyxskatt på socker och dessutom skulle den erhålla stenkol till lägre pris. Dessa båda subventioner tillhoppa ansågos motsvara en utgiftsminskning för industrien av 80 miljoner tjeckiska kronor, och på det sättet skulle den förlust, som hade konstaterats under föregående verksamhetsår, vara täckt.

I den rapport, som meddelar detta, omnämnes emellertid, att när denna åtgärd vidtogs, var den tjeckiske finansministern icke närvarande utav det skälet, att han ansåg, att man icke borde fortsätta med odling av sockerbeter och produktion av socker i sådan utsträckning, att man ytterligare skulle behöva öka priset på det tjeckiska konsumentsockret och därtill ge en direkt subvention från statskassan såsom exportpremie.

Av dessa förhållanden, som jag nu relaterat från Tjeckoslovakien, och av den omständigheten, att rösockerproduktionen på Kuba visat sig gå med förlust, borde man väl kunna draga den slutsatsen, att krisen kommer att visa sig vara övergående. Denna uppfattning har också både Kungl. Maj:t och utskottet givit uttryck åt.

Kungl. Maj:t har ansett, att förhållandena påkallat ett ingripande från statsmakternas sida. Man har från år 1926 den erfarenheten, att åtminstone en hastigt nedlagd betodling har mera vidsträckt konsekvenser än man från början tänkt sig, och detta gäller kanske i främsta rummet arbetsmarknaden. Det har visserligen från professor Heckschers och andras sida blivit sagt, att tillströmningen till arbetsförmedlingsanstalterna till följd av 1926 års nedlagda sockerbetsodling icke var märkbar, och att följaktligen nedläggandet av betodlingen icke i stort sett haft någon betydelse för tillgången på arbetstillfällena, men jag tror, att man får tänka på att de grupper av samhällsmedborgare, som det här gäller, och som bliva arbetslösa vid en nedlagd betodling, i stor utsträckning icke hänvända sig till arbetsförmedlingsanstalter. Jag tror därför icke, att man ur arbetsförmedlingsanstalternas statistik kan läsa ut vad 1926 års nedlagda betodling innebar för den arbetande befolkningen inom de södra provinserna. Det är ju icke enbart Skåne, det gäller, utan även Halland och övriga angränsande landskap.

Den arbetslöshet, som inträffade på grund av den nedlagda sockerbetsodlingen, var naturligtvis mest kännbar i de distrikt, där betodlingen försiggår och där en större del av de arbetare, som bruka ha sysselsättning på betfälten och i sockerfabrikerna, äro bosatta. Den var givetvis också mest kännbar för de grupper av människor, vilka som det tidigare påpekats i dag, haft sin enda kontantinkomst för året på betfälten och i sockerfabrikerna. Arbetslösheten sträckte emellertid sina verkningar vida därutöver. I och med detsamma att sockerbetsodlingen nedlades, var det ju möjligt för jordbruken att minska på sin fast anställda arbetarstab. Det är nämligen uppenbart, att om man har en vidsträckt sockerbetsodling och följaktligen en mycket intensiv drift, kräves härför ett större antal arbetare än annars även under året i sin helhet, och följaktligen har man under sådana förhållanden ett större antal fast anställda arbetare än man annars skulle ha. Det visade sig också, att en hel

*Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)*

*Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.*

(Forts.)

del jordbruk, som tidigare haft gift statfolk, vid skiftet på hösten 1926 skafade sig yngre arbetskraft i stället och även mindre arbetskraft. De förut anställda gifta arbetarna blevo uppsagda. De fingo visserligen ofta bo kvar i sina bostäder och erhöilo tillfälligt arbete på gårdarna, men de fingo icke selsättning hela året.

Därest det nu skulle bliva en inskränkning i betodlingen med 50 procent, är det alldeles klart, att detta icke innebär alldeles detsamma som en helt nedlagd betodling. En sådan inskränkning kommer likväl att medföra, att tillgången på arbete icke motsvarar efterfrågan, eftersom det ju finns arbetskraft tillräckligt för hela arealen.

Härtill kommer även en annan omständighet. Jag är för min del övertygad om att de skånska sockerbetsodlare, som tecknat dessa femåriga kontrakt, komma att fullgöra de stipulerade 50 procent av odlingen utan att ha den ringaste tanke på att försöka komma ifrån det. Om emellertid arealen minskas till 50 procent, blir den så liten, att man kan räkna med att en del fabriker icke komma att drivas, och följaktligen kan den situationen inträda, att sockerbolaget begär, att betorna skola skickas till en annan fabrik än den, vid vilken arealen är tecknad, med skyldighet för betodlaren att betala den ökade fraktkostnaden. Med det rådande låga sockerpriset och därav följande låga sockerbetspris är det dock icke möjligt att tänka sig, att betodlaren går in på något sådant.

Eftersom det nu från statens synpunkt anses, att betodlingen om möjligt upprätthålles under en tillfällig kris, så har Kungl. Maj:t kommit med sitt förslag i denna fråga. Jag skall icke taga upp tiden med att redogöra för detta förslags innebörd. Det innebär ju i korthet sagt dels ett bestämt pris på de sista 50 procenten, dels en förhöjning på de första 50 procenten av den tecknade arealen. Nu har det från visst håll sagts, att de första 50 procenten av arealen har odlaren i varje fall förbundit sig att odla. Om man genom en tullförhöjning eller på annat sätt lämnar ett bidrag till produktionskostnaderna för de sista 50 procenten, vilka kostnader beräknats till kronor 2: 80, ha betodlarna icke rätt att begära något mera. Vi böra dock därvidlag tänka på att om odlingen inskränkes med 50 procent, blir det, som jag förut antytt, stor efterfrågan på arbete på betfälten, vilket kommer att leda till att arbetslönerna kunna sänkas, vilket däremot icke skulle vara möjligt, även om man försökte, därest det blir betodling i full utsträckning. Man kan nämligen icke tänka sig någon möjlighet att sänka arbetslönerna, om icke tillgången på arbetskraft är större än vad som kan absorberas. Av denna anledning kan man säga, att det ligger en viss rättvisa i att som Kungl. Maj:t föreslå, att en viss del av den merkostnad, som uppstår även vid odling av de första 50 procenten, skall täckas.

Utskottet har för sin del förutsatt, att om staten lämnar bidrag till sockerbetsodlingen, skola icke arbetslönerna utgå efter andra grunder än för närvarande. Med vad jag nyss förut har yttrat torde framgå, att vare sig detta utskottets uttalande göres eller ej, kommer det att bli precis som det varit tidigare, därest betodlingen sker i full utsträckning.

Utskottet anser nu för sin del, och herr Hamrin var också inne på samma sak, att med hänsyn till bestämmelserna i femårskontrakten kunna icke betodlarna begära att få något statsbidrag för de första 50 procenten av arealen. Då man emellertid endast ger understöd för den sista hälften av arealen, förbiser man de merkostnader för odlarna, som äro förenade med en odling i full utsträckning.

Utskottet säger, att man kan icke gå med på den kungl. propositionen, därför att det skulle leda till en fördyring för konsumenterna av ett viktigt näringsmedel. Jag är villig att erkänna, att man naturligtvis icke i onödan skall höja priset på en vara, som utgör ett viktigt näringsmedel för konsumenterna. Vid den tid, då det nuvarande avtalet avslöts, var emellertid sockerpriset mel-

lan 46 och 48 öre per kilogram. Den konvention, som på sin tid slöts mellan vissa av de sockerproducerande länderna, den ansåg man vara riktig och naturlig, men när konventionen brustit och sockerpriset blivit lägre, då är det onaturligt att man genom den åtgärd, som Kungl. Maj:t föreslår, fördyrar sockret med en tull på 3 öre! Eftersom emellertid Tjeckoslovakien, som är den huvudsakliga exportören av raffinerat socker till Sverige, genom olika åtgärder givit den tjeckiska sockerindustrien en exportpremie av mellan 3 och 4 öre per kilogram, har ju därigenom åstadkommits en prissänkning till samma belopp för de svenska konsumenterna, och följaktligen borde åtgärden att höja tullsatsen med 3 öre icke åtminstone ur sakliga synpunkter kunna kritiseras.

Det föreligger här en motion av herr Herou, som går ut på rent avslag. Jag skall icke beröra denna motion något nämnvärt i annan mån än att påpeka, att motionären uppenbarligen gjort sig skyldig till ett misstag, då han säger, att den nuvarande tullen ger sockerindustrien ett sammanlagt belopp av 22 miljoner kronor. Konsumtionen är 220 miljoner kilogram råsocker. Råsockertullen är 7 öre per kilogram, och följaktligen blir det 15.4 miljoner kronor i stället för 22 miljoner kronor. Då ungefär en tredjedel av sockermängden importerats, kommer icke mer än omkring 10.5 miljoner kronor den svenska sockerindustrien till godo.

Herr Hamrin nämnde, att ensamt tullen å socker betalade alla arbetslönerna inom sockerproduktionen. Med de siffror, som finnas i propositionen, är detta ju riktigt, men som jag förut har antytt, är det också ofantligt mycket, som utgår i arbetslöner för egendomarnas vanliga årsdrift, som icke här är inbegripet. Följaktligen är det icke heller riktigt att säga, att tullskyddet, som inbringar omkring 10.5 miljoner kronor, täcker *alla* arbetskostnader. Dessutom uppgå ju frakter, i vilka även ingå arbetslöner, till ett avsevärt belopp, vilket också i viss mån ändrar förhållandet.

Såsom tidigare har sagts, har nog denna fråga rört upp känslorna mera än vad jag anser att hela frågan är värd. Jag vill här ha sagt, att jag anser, att i det läge, vari vi nu befinna oss med hänsyn till det låga priset på socker, kan man icke säga, att Kungl. Maj:ts förslag innebär någon oskäligen beskattning av konsumenterna. Jag vill också säga, att när den ena tidningen sett frågans lösning på det ena sättet och den andra tidningen på det andra sättet, och de till stöd för detta framfört sina åsikter, är detta lojalt och riktigt. Men däremot vill jag påstå, att det icke är rätt att söka misstolka uppfattningarna från sockerbetsodlarföreningarnas sida på sådant sätt, att man gjort antydningar om att de skulle vara beredda att taga ett förslag, lagt på ena sättet men icke på andra sättet. I tidningspressen har ju i sådant hänseende återgivits ett uttalande från en viss mindre betodlareförening. Vad däremot beträffar den betodlareförening, vars styrelse jag tillhör, vill jag från denna plats säga, att föreningens medlemmar hysa var och en sin uppfattning i politiska saker, men såsom ekonomisk sammanslutning vill icke Skånes betodlares centralförening lägga sig i hur riksdagen beslutar. Vi anse, att en sådan organisation, som denna förening är, bör ställa sig utanför en sådan sak, och i en ekonomisk sammanslutning, som omfattar 12,000 å 14,000 medlemmar, vilka hysa mycket skiftande uppfattningar, bör icke en styrelse och ej heller ett ombudsmannamöte, vilket senare hos oss omfattar cirka 120 medlemmar, drista sig att göra ett uttalande om vad som är betodlarnas uppfattning i den ena eller andra riktningen.

Man har i diskussionen om denna fråga också utgått från vissa national-ekonomiska synpunkter och sagt, att om icke sockerbetsodlingen bär sig, bör den nedläggas. Man talar också om att riksdagen här vill kasta ut så och så mycket pengar för att skaffa arbete åt ett fåtal människor. Det rör sig dock om 40,000 människor, och lägga vi därtill jordbruksegendomarnas stän-

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)

Ang. åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

diga personal, kommer siffran nog att ökas med ytterligare några tusen. Man säger, att det är ett stort belopp, man vill kasta ut, men är det icke riktigt ändå att göra det, när man vet, att de människor, det här gäller, kanske äro de fattigaste bland alla arbetare och alla dem, som skola ha sin utkomst i detta land, och när man tror, att krisen skall visa sig vara av kortvarig natur. Nog är det väl bättre att vidtaga denna åtgärd för att vidmakthålla produktionen av en vara, som fyller ett viktigt behov för landets konsumtion, än att kasta ut alla dessa människor i arbetslöshet för att sedan lämna dem kontanta bidrag eller sysselsätta dem i arbeten, som kanske icke på många år ge landet den ringaste nytta.

När man nu talar om att det är bättre att lägga ned alltsammans — jag syftar nu på dem, som gå på rent avslag, och vi ha ju representanter för denna uppfattning även här i riksdagen — borde man väl följa den linjen konsekvent och även på andra områden lägga ned vad som icke bär sig. Då vore det väl också riktigt, att riksdagen ställer sig på den linjen, att till sina tjänstemän inte betala mer än nöden kräver, och att de som inte vilja beträda befattningarna ersättas med de många, som intet hellre skulle önska än en statstjänst. Vissa arbetare i vårt land leva ju också på en högre levnadsstandard än i andra länder. Skulle vi ögonblickligen kasta omkull en näring, som utsättes för konkurrens från andra länder, där arbetarna leva under betydligt trycktare förhållanden, skulle det till slut leda därhän, att även våra arbetares levnadsstandard måste sänkas och därmed levnadsstandarden för folket i dess helhet. Alla vädja under valtider till landsbygdens folk, men ganska fort efter valet säges rent ut att dessa få draga sig fram som de kunna.

Herr talman! Jag skall nu icke uppehålla tiden längre. Att jag gick in på förhållandena under kristiden, berodde därpå, att jag ville försöka klara ut den situation, som inträdde efter 1921 års riksdagsbeslut, därför att vid det tillfället från visst håll gjordes det oförsiktiga uttalandet, att det icke skulle bli någon sockerbetsodling i Skåne med det pris, som riksdagen beslutade. Jag har försökt att påvisa, hur det verkliga förhållandet var.

Jag skall be att få sluta med att hemställa om bifall till den reservation, som avgivits av herrar Tjällgren och Olsson i Golvvasta.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman, mina herrar! Efter den uttömmande redogörelse för utskottsmajoritetens förslag, som herr Hamrin har lämnat från denna plats, kan jag avsevärt begränsa mitt anförande och skall icke ingå något egentligt på utskottets motivering.

Det är ju klart, att det kan råda skilda meningar, om man överhuvud taget skall ge fortsatt understöd åt en näring, som redan nu har ett så högt tullskydd, att det vid en förbrukning av 200,000 ton socker om året motsvarar omkring 20 miljoner kronor. Av detta belopp tillfaller $\frac{1}{4}$ statskassan och $\frac{3}{4}$ betodlarna och sockerindustrien. Redan med nuvarande tullskydd har alltså sockerindustrien ett skydd på 15 miljoner kronor om året. Man kan under sådana förhållanden väl fråga sig, om man verkligen bör gå ännu längre och ge ett ytterligare skydd åt denna näring i den form, som föreslagits av Kungl. Maj:t och som innebär en höjning av tullen med 3 öre. För min personliga del vill jag säga, att jag tycker, att den tull, som konsumenterna för närvarande få betala, är stor nog, utan att man ytterligare skall öka den med 3 öre. Jag kan därför icke godtaga den linje, som föreslås i den kungl. propositionen.

Herr jordbruksministern undrade, om man hade glömt bort i utskottet att taga i betraktande, att man samtidigt tog bort sockerskatten, som uppgick till

4 öre. Nej, ingalunda har man förbisett detta i utskottet. Det är ju en känd sak, att den nuvarande regeringen redan i trontalet framhöll, att det skulle bli en skattelindring, och att denna skattelindring skulle göras dels på inkomst- och förmögenhetsskatten, dels på konsumtionsskatterna. Jag måste dock säga, att det är ett besynnerligt sätt att sänka en konsumtionsskatt, när man visserligen sänker den med 4 öre med ena handen men tager tillbaka $\frac{3}{4}$ av detta belopp med den andra. Sockerskatten utgår ju med 4 öre, under det att tullhöjningen satts till $\frac{3}{4}$ härav eller 3 öre. Det blir då icke mycket kvar av den skattesänkning, som man förebådade i trontalet.

*Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbeta-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)*

Även om man emellertid liksom jag haft vissa svårigheter att kunna gå med på att ge ett ökat skydd åt sockerindustrien och framför allt åt betodlingen, så måste man i alla fall, när man tagit del av handlingarna, komma till den uppfattningen, att läget för närvarande är sådant, att om ingenting från statens sida åtgöres, kommer helt säkert betodlingen att minskas till de 50 procent, som betodlarna under alla förhållanden äro skyldiga att odla. Att detta för de trakter, där betodlingen bedrives, kommer att bli mycket svårt, förstår ju var människa. Det kan då vara fråga, om man icke bör ge en tillfällig hjälp för närvarande åtminstone för detta år för att se, hur priset på sockermarknaden kommer att utveckla sig.

Herr statsrådet yttrar i propositionen, att han anser tecken tyda på att det skall bli en ljusning och att den dumping av socker till underpris, som har skett i vårt land, icke kommer att fortsätta så värst länge. Man har ju haft känning av sådan dumping förut i fråga om andra importartiklar, men det har i allmänhet snart klarat upp sig och priserna åter stabiliserats. Det synes under sådana förhållanden icke vara skäl i att lägga ned en näring, som svenska staten och de skattedragande under årens lopp gjort tunga offer för att uppbygga, utan det synes vara förståndigare och klokare att ge näringen ett ytterligare stöd, så att den kan fortsätta, åtminstone till dess man får se, hur förhållandena i världen komma att gestalta sig. Detta har varit den uppfattning, som jag har fått vid detta ärendes handläggning och som har gjort, att jag för min del har kunnat biträda utskottets hemställan.

Jag tror för övrigt, såsom här också sagts, att man blåst upp denna fråga till alltför stora dimensioner. Det har ju alltid, då det varit fråga om sockerindustrien, blivit hetsiga debatter i kamrarna och förts en mycket stor presskampanj. Jag måste dock säga, att jag tycker, att det denna gång varit väl mycket av den saken. Man borde försöka begränsa sig så, att man såge på vad frågan egentligen rör sig om och icke går längre. Saken gäller, om man överhuvud taget skall reflektera på att ge denna näring ett tillfälligt stöd. Skulle det nämligen visa sig, att på grund av förhållandena på världsmarknaden denna näring icke kan leva med det tullskydd, som den redan har, kan det icke vara tal om att man för all framtid, oberoende av vad det kostar staten, skall fortsätta att stödja näringen. Allra minst kan det göras så, som herr Pettersson i Bjälbo förordade, att man skulle utvidga hjälpen, så att vi kunde bli fullständigt självförsörjande i fråga om socker. Jag tror, att det skulle vara en ekonomisk politik, som skulle leda till orimligheter, och till en sådan är jag åtminstone för närvarande icke beredd, men däremot är jag beredd att gå så långt, som utskottet har gjort, och ge ett tillfälligt stöd under den tid, man utreder, om det överhuvud taget finns några förutsättningar för vår svenska sockerindustri och för betodlingen i landet.

Jag skall icke uppehålla tiden längre, herr talman, utan ber med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Engberg: Herr talman! De ärade talare, som hittills uppträtt i debatten, ha företrätt antingen Kungl. Maj:ts linje eller också utskottets sub-

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.

(Forts.)

ventionslinje. Det kanske är på tiden att också en annan synpunkt blandas in i debatten än de synpunkter, som hittills ha framförts.

När man hörde herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, så fick man en förnimmelse av att regeringens ställning till denna proposition något påminner om vår herres ställning till vår värld enligt den gamla deistiska uppfattningen: Sedan han en gång skapat den, håller han sig i förnäm avskildhet ifrån den och bara iakttagit den. Det har under utskottsbehandlingen av ärendet sett ut, som om regeringen intagit denna deistiska hållning till sin egen proposition, och när herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i dag tog till orda i kammaren, var det icke, som den där kämpar för sitt liv och sin ögonsten, utan det var en bekännelse till någonting, som låg på vägen mellan Kungl. Maj:ts förslag och den linje, som den siste ärade talaren utvecklade.

Jag undrar för övrigt, om icke hela denna frågas uppläggning har vållat, att regeringen kanske haft ett behov av att intaga denna något avskilda och isolerade hållning. Det är också ganska anmärkningsvärt, att vid det förberedande arbetet för propositionen har det figurerat endast två alternativ, antingen fast tull eller glidull. För någon annan lösning har man tydligen icke velat lägga upp någon möjlighet, och det var väl då också heit naturligt, att man kom en smula på sidan, när man gick fram till en riksdag, som hittills hårdhärtat stått alla tullfrestelser emot, med förslag om förhöjd sockertull.

Det har figurerat ett argument från regeringsbanken och från högerns och bondeförbundets talare, som det är med både överraskning och glädje man tar fasta på, det argumentet nämligen, att arbetslöshetssynpunkten har så stor betydelse, att den icke får förbigås. Jag gör det tankeexperimentet, att de skånska betodlarna icke varit engagerade i denna fråga. Jag gör det tankeexperimentet, att de enda engagerade varit de arbetare, som det här gäller. Är det då någon av herrarna, som ett ögonblick tror, att det från den nuvarande regeringen förelegat en proposition om att hjälpa dessa arbetslösa? Är det någon som tror, att herr Pehrsson i Bramstorp med djupa brösttoner fört deras talan eller att bondeförbundet i övrigt eller herr Pettersson i Bjälbo gjort det? Jag tror det inte, ty hela den arbetslöshetspolitik, som herrarna fört är ifrån år och som herrarna på intet sätt äro sinnade att frånträda, den har genomdats och genomdats av en helt annan syn. Jag tillåter mig säga, att arbetslöshetsargumentet, om uttrycket tillåtes mig, är en skylt, ett fikonalöv, som icke kan dölja, vad som ligger bakom, och som i själva verket, om man nämner varje sak vid dess rätta namn, är ett intresse av det slag, som behöver förklädnader, när det skall fram till riksdagen.

Jag för min del vill säga, att om det för den svenska allmänheten skulle lagts upp ett skolexempel på vad tullpolitik innebär, så hade det icke kunnat väljas ett lyckligare exempel än i detta fall. Jag såg någon tidning, jag tror, att det var Svenska Morgonbladet, som gjorde den reflexionen, att med vad som nu skett fick man hoppas, att tullen och också för framtiden är ur räkningen. Jag tror, att det exemplet har varit till den grad genomskinligt, att det lagt upp för allmänheten pedagogiskt och klart, hur en tull verkar. Man har fått klart för sig den stora skillnaden mellan å ena sidan att man får liksom statsmakternas tillåtelse att plocka bidrag ur privata fickor och å andra sidan att det lägges upp klart och redigt ett anslag på budgeten, där inga dunkla punkter och smygvägar finnas. Jag tror, att det är ofantligt nyttigt och att det blir en ny spik i den svenska protektionismens likkista. Det kunna vi vara tacksamma för.

När man nu argumenterar utifrån arbetslöshetens synpunkt, måste jag fråga mig: när ett år gått, under vilket subvention utgått med, som här föreslagits, 3 1/2 miljoner kronor, hurudant är läget sedan? Är det då ett annat läge än i

dag? Ja, det kan endast den tro, som går ut ifrån, att sockerproduktionens iråkade nödläge är av tillfällig natur. Men icke ens utskottet har på den punkten vågat säga annat, än att man icke vet, hur framtiden kommer att gestalta sig. Jag går för min del ut ifrån, att det är större sannolikhet, som talar för att det är precis samma läge, sedan subventionen utgått ett år. De herrar, som argumentera från arbetslöshetssynpunkten, hur skola de komma ifrån det argumentet, när året gått? De arbetare, som sysselsätas, äro i exakt samma läge, när nästa period kommer. Ty vad har skett under tiden? Har någon avveckling ägt rum, har en koncentration av driften skett, har det blivit den rationalisering, som man här talat om? Såvitt jag förstår, finnes ingenting, som ställer i utsikt något sådant. Man begär en utredning. Det är gott och väl. Men vem tillsätter utredningskommissionen? Det gör den Kungl. Maj:t, som sitter. Den sammansätter också den och ger den därmed dess karaktär. Den ger direktiv, och det blir ingen garanti för att denna utredning är färdig, ens när året gått. Jag föreställer mig, herr talman, att om man ger denna subvention från riksdagens sida, så står man på den linjen, att näv man tagit första steget, så får man taga det andra nästa gång och förmodligen hela perioden ut.

Ang. åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande.
(Forts.)

Jag gör också ett annat tankeexperiment. Jag går ut ifrån, att det i bästa fall blir ett resultat som visar, att en koncentration och rationalisering av driften behövs för att få näringen mera bärkraftig. Vad inträffar då? Spelar detta någon roll för de arbetare, som sysselsätas i denna produktion under den tid, som kommer och är överskådlig? Jag kan icke se det. Jag måste också säga, att om det vore ur arbetslöshetssynpunkt, som jag skulle vara med om subvention i detta fall, så har jag bundit mig för ett argument, som jag icke kan komma ifrån nästa år och därefter, utan det kommer att kvarstå med hela sin styrka detta argument, så länge det här finns en grupp människor, som skulle råka i nödläge, om staten undandrog dem sitt skydd.

Jag vill erinra om, att det är icke småsaker, som man redan ger. Jag har här i min hand beräkningar, verkställda av en expert inom utskottet, som tar till utgångspunkt, att om sockerförbrukningen antages uppgå till 220,000 ton, som icke anses vara en hög siffra, och ett tullskydd av 10 öre per kg. utgår som nu, så blir det 22 miljoner kronor i tullskydd, varav staten får 5.35 miljoner kronor och sockernäringsen 16.65 miljoner kronor. Hur ställer det sig då med arbetslönerna inom sockernäringsen? Jag går närmast till betodlingen och finner, att om jag räknar med såväl kontanta ackordsarbeten som naturaförmaner och annat arbete för jordens bearbetning, körslor och dylikt, så kommer jag upp till en årlig kostnad av 15.36 miljoner kronor. Med andra ord, den hjälp, som redan utgår i detta fall, är av allt att döma mer än tillräcklig för att täcka samtliga arbetskostnader för betodlingen. Jag undrar, om man icke inför en sådan situation är tvungen att taga sig en liten funderare och fråga sig: kan det vara rimligt, att när man i likhet med utskottet går ut ifrån, såsom sannolikt i varje fall — det inlägger jag i utskottets utlåtande — att det blir svårt att vidmakthålla den svenska betsockerproduktionen, är det rimligt, att man med sådan utgångspunkt förordar, att det helt plötsligt skall lämnas ett statsunderstöd med 3 ¹/₂ miljon kronor, lagt på de tullintäkter, som redan nu komma näringen till godo. Jag tycker för min del, att det är en ganska underlig politik.

Hade vi, när det exempelvis gällt järnhanteringen i landet, fallit undan för högerolåten och kravet på tullar, är det då någon i denna kammare som tror, att denna hantering i detta ögonblick haft förutsättningar att reda sig på egen hand och komma på den säkra sidan? Jag håller före, att ingen tror detta.

När den engelska staten gav subvention till kolindustrien, är det någon som sagt, att den lika gärna kunde ha kastat den i sjön ur själva näringens syn-

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.

(Forts.)

punkt, ty den rationalisering och omläggning av engelska kolindustrin, som är absolut påkallad, inträdde icke, utan i stället blev det status quo, och den sista villan blev värre än den första.

Överhuvud taget tror jag, att det är riktigt som sagts, att de goda ekonomiska förhållanden, varunder den svenska staten för ögonblicket lever, är icke minst ett resultat av att herr Lindman, hans excellens herr statsministern, varje gång han friat till denna kammare med sina tullsynpunkter, han fått en ordentlig korg.

Jag är icke blind för att det här är fråga om en näring av stor social betydelse, och vad byråchefen Nyström i det fallet utvecklat i ett par artiklar i Svenska Morgonbladet, är naturligtvis värt allt beaktande, men å andra sidan är det uppenbart, att man gjort sig skyldig till oerhörda överdrifter i fråga om den katastrof, som skulle inträffa, därest vi gå på avslagslinjen, ty det blir under alla förhållanden 20,000 hektar, som komma att odlas. 1913 var det knappast mer, och 1926 var det fyra gånger mindre än den siffran. Inom parentes förefaller det mig ändå anmärkningsvärt, att Kungl. Maj:t, när Kungl. Maj:t lägger upp ett förslag i detta ärende, icke har aktat nödigt att presentera riksdagen erfarenheterna av 1926 års stora driftinställelse, som väl ändå skulle varit ett erfarenhetsexperiment att falla tillbaka på. Man frestas nästan tro, att regeringen känt att det var en öm punkt, som det var klokast att göra en kringgående rörelse omkring i stället för att lägga fakta på bordet.

När man sammanställer dylika ting, är det uppenbart, att de skäl, som tala för avslag, väga tyngre. Jag skulle våga gå så långt som till att säga, att när man uppmärksamt läser igenom utskottets skickligt formulerade motivering och kommer till utskottets yrkande, så är det, som om den logiska tråden plötsligt klippts av. Man kommer från en motivering, där alla premisser peka på ett avslag, till ett yrkande, som innebär ett språng över till en helt annan principiell basis, ett yrkande, som icke hänger ihop med motiveringen. Jag har den uppfattningen, herr talman, att det alltid är klokt att tänka en riktig tanke till slut. Motiveringen i utskottets förslag följer den riktiga tankegången på sin principiellt antiprotektionistiska linje, men slutsatsen hänger icke ihop med motiveringen. När jag tycker, att slutsatsen och motivering böra hänga samman, så kommer jag för min del, herr talman, till den uppfattningen, att den väg, som kammaren gör klokast att gå, är att avslå såväl utskottets förslag som Kungl. Maj:ts förslag; och det är detta yrkande, som jag ber för min del att få framställa.

Med herr Engberg förenade sig herrar *Lindqvist* i Stockholm, *Höglund* i Stockholm, *Eriksson* i Stockholm, *Ahl*, *Höglund* i Göteborg, *Ström*, *Bäcklund*, *Johansson* i Sollefteå, *Pettcrsson* i Hällbacken, *Eklund* och *Eriksson* i Sörsjön.

Herr **Sköld**: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet beklagade i sitt anförande här i dag, att denna fråga har blåsts upp alldeles för mycket. Jag skulle gärna vilja instämma i den meningen och samtidigt verkligen vilja ställa den frågan: vem är det, som blåst upp den? Jag vill för min del förklara, att jag och mina meningsfränder med den motion, vi ha väckt, icke alls haft några politiska beräkningar. Vi ha genom framläggandet av denna motion endast velat gagna saken. Ty hur har egentligen läget varit i denna fråga?

Här framlägges en kungl. proposition om hjälp från statens sida till vidmakthållandet av den svenska sockerbetsodlingen. Det var då från början uppenbart för en och var, att denna Kungl. Maj:ts proposition icke kunde vinna bifall i riksdagen. därför att den till sin grunduppfattning stred mot den

politik, som den svenska riksdagen sedan åtskilliga år tillbuka ganska konsekvent vidhållit. Då kommer en del av riksdagens medlemmar och säger genom en motion: vi äro beredda att biträda förslag, som möjliggöra en viss areal sockerbetsodling, och att därför garantera ett pris för sockerbetorna, som kan åstadkomma ett vidmakthållande av denna sockerbetsodling. Vi föreslå, att för detta ändamål skall till sockerbolagets förfogande ställas en viss summa. Den enda punkt, vari vårt förslag skiljer sig från regeringens förslag, är det sätt, varigenom dessa medel skola ställas till förfogande.

Man tycker ju, att det kunde varit anledning för regeringen att visa något intresse för det försök, som sålunda från vår sida gjorts för att åstadkomma ett positivt beslut i denna fråga. Men jag måste säga, såsom förut från ett par håll påpekats, att så knappast varit förhållandet. Vi ha allesammans observerat, hurusom när regeringen gav direktiv åt sockerkommissionen, denna kommission på förhand bands för vissa bestämda lösningar, varigenom en förutsättningslös utredning på denna punkt icke kunde vinnas. Vi ha vidare att i detta sammanhang påpeka, såsom redan herr Engberg gjort, att det år 1926 ägt rum en stor driftsinställelse på betodlingens område, men att det från regeringens sida icke gjorts någonting för att framlägga de konkreta resultaten av denna odlingsinställelse och inför landet visa fram klara papper på vad den gången skedde och nu kan komma att inträffa. Vi ha icke hört talas om, att från regeringens sida något gjorts för att komma i förbindelse med utskottet och dess majoritet. I stället har man fått uppleva, hurusom i den tidningspress, som står regeringen nära, det riktats en häftig trumeld mot subventionsförslaget, hurusom det där blåst upp starka vindar och hurusom det egentligen varit ifrån det hållet, som detta gjorts till en stor fråga.

Det har i pressdiskussionen och kanske också i dag i jordbruksministerns tal framskymtat, att kallsinnigheten från regeringens och dess partis sida gentemot en lösning av denna fråga enligt subventionslinjen beror på att man befarat, att subventionslinjen som sådan skulle ha så farliga verkningar och svåra konsekvenser, att man därför icke på något sätt kunde reflektera på den. Jag må säga, att de försök, som från den sidan gjorts att påvisa de farliga konsekvenserna, ha icke varit mera lyckade. Här komma t. ex. utskottsreservanterna och säga, att faran med en subvention är den, att om ett sådant system skulle komma att tillämpas i större omfattning, skulle detta system bli ohållbart. Låt detta uttalande vara sanning till sista bokstaven. Jag frågar: vad är det för ont i det, åtminstone från den uppfattning, jag har, nämligen att statens ingripande till näringslivets stöd bör ske med stor försiktighet? Med den uppfattningen kan det icke vara något fel med subventionslinjen, att den icke kan tillämpas i huru stor utsträckning som helst utan på grund av sin egen byggnad leder till en viss återhållsamhet från statens sida i det avseendet. För mig åtminstone blir detta alltså snarast en fördel och icke någon nackdel.

Nu säger jordbruksministern vidare, att subvention skyddar icke för dumpning, men det gör en tullförhöjning med 3 öre per kilo. Jag undrar ändå, om herr statsrådet verkligen tänkt igenom denna sats. Den har visserligen stått att läsa i en rad av högertidningar, men den behöver därför icke vara särdeles väl genomtänkt. Ty hur är det verkliga läget? Det verkliga läget skulle bli, om regeringens förslag genomfördes, att sockerbolaget får förbinda sig att till betodlarna betala en summa av 4,300,000 kronor. Varifrån skall sockerbolaget få dessa medel? Genom tullförhöjning med 3 öre per kilo, alltså genom prisförhöjning av det svenska sockret med 3 öre. Bolaget finge alltså höja priset med 3 öre. Jag frågar: Om sålunda genom genomförandet av regeringens förslag sockerpriset i vårt land måste höjas med 3 öre, blir det svårare för den utländska konkurrensen att efter den tiden bära 13 öre i tull,

*Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande*
(Forts.)

Ang. åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)
 än det varit förut att bära 10 öre? Nej, det blir precis samma sak. Det blir precis lika lätt för det utländska sockret att kliva över den svenska tullgränsen som förr.

Visserligen har av en ärad nationalekonom, som jag för min del har den största aktning för, uttalats, att subventionen skulle verka tryckande på det svenska sockerpriset. Jag tror, att var och en, som närmare tränger till boten med denna tanke, skall finna, att det argumentet är icke av större räckvidd, ty det kan det endast vara för det fall, att den svenska sockerproduktionen hade någon betydelse för världsproduktionen, så att dessa lät mig säga 150,000 ton socker, som produceras i landet, hade någon betydelse, när det gällde att avskaffa det överskott, som produktionen i världen av socker utvisar i förhållande till konsumtionen. Det är ingen, som tror. Jag tror för övrigt, att det nämnda argumentet blir av så mycket mindre räckvidd, som man ju icke behöver jämföra det tillstånd, som skulle bliva en följd av genomförandet av subventionen, med det tillstånd, som skulle inträda, därest produktionen minskades till hälften, utan endast med det, som skulle följa av ett bifall till regeringens förslag, då produktionen skulle bliva lika stor. Jag menar, att detta argument om dumpingen och regeringsförslaget större förmåga att motverka denna icke är av någon större bärkraft.

Vidare säger statsrådet, att subventionen hjälper för litet och att tullen hjälper mycket mera. Jag skall icke gå in på något bemötande av detta yttrande utan bara säga, att vad jag för min del vill är att hava något, som hjälper för stunden. Jag anser, att man icke skall kasta sina blickar så långt ut i framtiden.

Med detta kommer man naturligen över till en annan fråga. Det har visserligen i den kungl. propositionen understrukits, att regeringsförslaget är av tillfällig natur, och statsrådet underströk även flera gånger, att regeringsförslaget bär tillfällighetens prägel. Det är just på den punkten, som vi undra, om egentligen det är detta, som är meningen med regeringsförslaget. När man till exempel hör herr Pettersson i Bjälbo säga, att han för sin del — och fråga är väl, om han icke till och med talat en smula på regeringens vägnar — anser, att hjälpen bör innebära det, som också herr Johansson i Uppmälby påpekade, att vårt land skall komma fram till självförsörjning i fråga om socker, så undrar jag för min del, hur det skall gå till. Jag undrar, om vi i vårt land hava tillräckligt med jord för sockerbetsodling, för att detta program skall kunna realiseras. Vi finna redan, att i Blekinge den genomsnittliga avkastningen per hektar varit 240 deciton, under det att avkastningen inom det område, som tillhör Hököpings sockerfabrik, varit 340 deciton i genomsnitt. För hela Sverige är genomsnittssiffran 290 deciton. Då finner man, att vi redan i vissa delar av landet för betodling använda jord, som knappast lämpar sig för ändamålet. Jag må säga, att om betodlarna i Blekinge icke vilja hava någon subvention, så tror jag, att ingen kommer att gråta för det, ty det kanske vore ett steg i rätt riktning.

Vidare vill jag påpeka, att herr Pettersson i Bjälbo ytterligare här underströk, att regeringsförslaget vore endast tillfälligt; det vore att betrakta såsom tillfälligt i den meningen, att om det ljusnade på sockermarknaden i världen, så skulle denna tullförhöjning avskaffas. Men herr Pettersson i Bjälbo drog icke ut konsekvenserna å den andra sidan, nämligen för det fall, att det icke ljusnar, d. v. s. om läget kommer att bliva så dåligt, som det nu är, för all fortsättning. Såvitt jag kan förstå, ville herr Pettersson i Bjälbo i regeringsförslaget uttolka den meningen, att för sådant fall bör det, som enligt jordbruksministerns yttrande bär tillfällighetens prägel, räcka för all evighet. Jag menar, att det är just där, som våra åsikter skilja sig från regeringens. Det är just denna farhåga, som vi från vår sida haft, att om man går

in för regeringens förslag om höjd tull, så kommer man att få hava denna kvar. Det hela kommer icke att bliva någon tillfällig hjälp. Det är klart, att vi från början hava haft denna lilla misstanke, ty vi känna ju ändå den politiska uppfattningen hos de flesta, som sitta i den nuvarande regeringen. Även om en och annan av dem, såsom t. ex. herr finansministern, förut mycket kraftigt deklarerat uppfattningen, att om en näring på grund av omkastningar i världen icke längre kan existera i vårt land, så kan den icke med konstlade medel upprätthållas, så veta vi dock, att grundtonen i högerns program är icke tillfällig hjälp utan hjälp alltid, d. v. s. att överhuvud, när tillfälle där till finnes, belasta näringslivet med bördor, avsedda att upprätthålla icke lönande näringar.

Jag skulle också för min del vilja säga, att det motstånd, som blåsts upp mot subventionslinjen från högerhåll, bottnar mera i ett vidmakthållande av en föräldrad protektionism än i sinne för näringslivets verkliga krav.

Jag tillåter mig också att rikta ett par repliker på ett annat område mot jordbruksministern. Jordbruksministern förklarade, att regeringen hade föreslagit å ena sidan för de övre 50 procenten av den år 1926 kontrakterade arealen ett betpris, som skulle täcka produktionskostnaderna, och å andra sidan en liten extra ersättning till de betpris, som enligt kontrakten skola utgå på de första 50 procenten, d. v. s. den del av odlingen, som under alla förhållanden måste upprätthållas. I det sammanhanget kom också fram ett påpekande av de farliga konsekvenserna av att vi från riksdagens och statsmakternas sida garantera eller fastläsa arbetslöner. Kan det icke vara av ett visst intresse att ställa båda dessa saker tillsammans? Enligt jordbruksministerns mening ligger det ingen fara i, att samhället bestämmer priset på varorna, men en stor fara i att bestämma priset på lönerna. Jag skulle för min del tro alldeles tvärtom, att den stora faran ligger i att bestämma pris för en vara, och att denna fara i varje fall är mycket större än den att bestämma priser på lönerna.

I den ekonomiska konstruktion, som det nuvarande världshushållet uppvisar, är det så, att vi icke hava någon mätsticka, med vilken vi kunna avgöra, om ett pris är riktigt eller icke. Huruvida en människa vid försäljning av den eller den varan får just vad den människan rätteligen bör ha, därutinnan hava vi tills vidare åtminstone måst lita till den fria prisbildningen. Denna måste vara utgångspunkten för våra näringspolitiska riktlinjer. Men om vi sålunda egentligen icke kunna våga oss in på att bestämma priser, så kunna vi ibland bliva tvungna att ingripa för att hjälpa människor i nödläge. Vi måste av sociala skäl ibland giva människor bättre försörjning, än de kunna få i den fria konkurrensen. Här är det så, att vi icke kunna komma och säga, att Sveriges betodlare komma att genom nedläggandet av betodlingen befinna sig i nöd och att vi därför böra bestämma, att deras produktionskostnader skola täckas. Mången betodlare kommer visserligen i svårigheter men icke den övervägande delen av dem. Vi måste gå ut ifrån, att trots nedlagd betodling kommer den större delen av betodlarna att hava nödortförsörjning. Men vad vi frukta är, att genom ett nedläggande av betodlingen komma stora grupper av arbetare att icke längre kunna få sådan försörjning, som är på något sätt människovärdig, utan att de pressas ned till och under svältgränsen. Nog är det mera skäl i att riksdagen säger, att bestämmandet av löner är i detta fall viktigare än bestämmandet av priser.

För resten, om jag läser den kungl. propositionen rätt, hävdar sockerkommissionen, att 2 kronor 60 öre måste betecknas som det lägsta betpriset. Därav kan man draga den slutsatsen, att enligt kommissionens mening utgöra de rena produktionskostnaderna ungefär detta belopp.

Nu är det klart, att om man vill garantera en viss odling, måste man för den odlingen erbjuda goda villkor, så att den lockar. Det är därför jag för min del

*Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
upphållande.
(Forts.)*

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)

för den del av odlingen, som odlarna icke behöva upprätthålla, föreslog ett pris av 2 kronor 70 öre, som utskottet höjt till 2 kronor 80 öre. Men icke kan det från statsmakternas sida förefinnas någon anledning att bestämma priser för den del av odlingen, som odlarna under alla omständigheter äro skyldiga att upprätthålla. Det innebure, att statsmakterna skulle lägga sig i ett privaträttsligt avtal mellan sockerbolaget och betodlarna. Dessa hava kanske träffat ett ogynnsamt avtal. Där skulle staten lägga på något, för att det icke skulle bliva så ogynnsamt. Jag tror, att vi icke kunna taga konsekvenserna av ett sådant förfarande. Vi kunna, som jag sade, i vissa näringar behöva giva en förstärkning åt befolkningsgrupper, som råkat i social nöd, men vi kunna icke för en näringsgren i dess helhet säga, att näringsgrenen träffat ett ogynnsamt avtal och att det därför är statsmakternas skyldighet att bygga på det.

Jag skall tillåta mig ett par mera personliga repliker till jordbruksministern. Egentligen angå icke de sakerna mig. Jordbruksministern talade litet svävande om utskottets sätt att sköta sig. Jag har ju icke haft tillfälle att sitta i utskottet vid detta ärendes behandling, så att jag kan icke träffas av detta uttalande. Men jag skulle vilja säga, att när statsrådet beklagar, att det icke blivit någon kontakt med betodlarna, så skulle det kanske kunna förklaras därav, att utskottet icke velat trampa mer på grundlagen, än vad nödigt varit. Det kan kanske räcka med att utskottet varit nödsakat att föra vissa samtal med sockerbolaget. Och när jordbruksministern vidare beklagar, att myndigheterna icke blivit hörda, så är det icke så, att riksdagen är skyldig att höra myndigheterna, vilket Kungl. Maj:t enligt praxis är. Men det föreligger icke heller någon skyldighet för Kungl. Maj:t att med nödvändighet använda de penningar, som av riksdagen för ett visst ändamål anslås. Om riksdagen här i dag vill bevilja subvention åt sockerbetsodlingen, har regeringen full frihet att över riksdagens beslut höra myndigheterna och full frihet att underlåta att använda dessa penningar, därest regeringen finner ett användande därav icke vara till rikets nytta. Jag menar, att riksdagen är icke den ende, som skall pröva detta ärende. Man behöver icke vara rädd, att allt skall gå på sned, om riksdagen bifaller subventionsförslaget, ty regeringen har i sista hand prövningsrätten.

Efter detta resonemang med anhängarna av den kungl. propositionen skall jag övergå till att närmare precisera min egen ståndpunkt till denna sak. Jag skall göra det i all korthet.

Ingen, som känner förhållandena, kan bestrida, att det sockerpris, som nu gäller på världsmarknaden, är så lågt, att det icke på grundval därav är möjligt att upprätthålla en lönande sockerbetsodling i landet. Den saken är klar. Vi hava haft tillräckligt belägg för, att betodlingen och sockerproduktionen i vårt land nu icke äro bäriga. Men jag frågar: Var finnes den, som vågar stå fram och säga, att detta tillstånd kommer att fortfara i all framtid? Herr Engberg sökte framlägga vissa sannolikheter därför. Men jag tror icke, att han kan garantera, att läget kommer att fortbestå. Jag frågar också: Är det någon, som vågar träda fram och giva den motsatta garantien, att läget är klarare om ett eller två eller kanske 3—5 år, så att den svenska betodlingen då är på fötter igen på grund av världsmarknadens omkastning?

Jag säger, att den teckentydning, som herr statsrådet nu försökte sig på litet mer än i propositionen, är icke övertygande. När statsrådet säger, att på Java har man utnyttjat all jord, som kan utnyttjas för sockerrörsodling, är detta en sanning med modifikation, nämligen så till vida, att med nuvarande jordlagstiftning på Java kan icke mera jord åtkommas för betodling. Men om det skulle falla den holländska eller den javanesiska regeringen — vilket det nu må vara — in att ändra sin jordlagstiftning, finnes det jord för sockerrörsodling, så att det räcker till för kanske den sjudubbla arealen i förhållande till

den nuvarande. Det är således icke naturen, som där lägger hinder i vägen, utan endast lagstiftningen. Och lagstiftningen kan man, som bekant, icke alltid lita på.

När man talar om Kuba, är det visserligen sant, att den kubanska sockerproduktionen går med förlust, men det föreligger dock den skillnaden, att medan en del av den kubanska sockerproduktionen är moderniserad och rationaliserad och har mycket mindre produktionskostnader än den andra delen, så står återigen denna andra del kvar på en mycket omodern ståndpunkt. När man väntar på de kubanska sockerföretagens fallissemang, tänker man nog följaktligen mera på denna senare del, som utgöres av de mindre betydande, gammalmodiga företagen, men icke på produktionen i dess helhet. Jag tror, att det är bäst att icke sträcka sig så långt i fråga om teckentydning.

Jag vill alltså hava fastslaget, att ingen kan säga något om framtiden. Jag vill icke påstå, att regeringen gjort några alltför allvarliga försök att visa, hur det verkligen ligger. Men saken är den, att vi veta mycket litet om detta. Vad vi emellertid veta är, som jag nämnde, att sockerbetsodlingen nu, med det världsmarknadspris, som betalas, icke kan vara lönande. Vi veta, att betodlarna hava rätt att inskränka odlingen till 50 procent. Vi skola icke förtänka dem, om de göra det, ty de hava rätt att skydda sina egna intressen så långt de kunna det. Det föreligger alltså stor sannolikhet för en ganska betydande inskränkning i sockerbetsodlingen.

I detta sammanhang vill jag understryka vad herr Pehrsson i Bramstorp yttrade här om betodlarnas ställning till de föreliggande förslagen. Det går icke an att tillåta en del tidningsorgan av politiska skäl tolka ett uttalande hit och dit. Sanningen är den, att Skånes betodlares centralförening har gjort ett uttalande, däri det för det första säges, att föreningen på grund av rent privat-ekonomiska skäl hellre vill ha Kungl. Maj:ts förslag än utskottets. Och det kan man väl icke förtänka betodlarna, när de därigenom skulle få 19 öre mer per deciton än enligt utskottets förslag. För det andra har man uttryckt en önskan om att subventionslinjen borde giva odlarna bättre villkor. Icke kan jag heller känna någon indignation över det uttalandet, ty det är också ganska naturligt. För det tredje säger föreningen, att den uppskjuter sitt ståndpunktstagande till frågan om en avtalsuppsägning tills efter riksdagens beslut. Också detta är naturligt, ty det kan ju hända, att riksdagen här i dag säger nej till alltsammans. Det går därför icke att säga, att den skånska betodlarföreningen har uttalat sig för tullförslaget. Det har föreningen icke gjort, och det kan den så mycket mindre göra, som föreningen, såsom redan påpekats, 1926 har accepterat en subventionslinje. Betodlarföreningen har icke uttalat sig om principerna för den hjälp, som här skulle kunna komma i fråga, den har endast uttalat vissa önskemål om den hjälpens storlek. Jag bortser nu från blekingarnas förening, som ju vandrat sin egen säreget underliga väg, men vi behöva icke taga de blekingiska betodlarna för mycket på allvar, ty de betyda, som sagt, så litet.

Vi kunna alltså konstatera, att här kommer, om ingenting från statens sida göres, att bli en ganska betydande inskränkning i sockerbetsodlingen. Den inskränkningen kommer att betyda, att en massa människor komma att sakna arbete under en viss del av nästa år. Vi kunna icke här lägga fram några siffror och säga, att resultatet blir det eller det, därför att, som jag nämnde, regeringen icke har begagnat tillfället att undersöka, vilka följderna blevo av sockerbetsodlingens inställande 1926. Men vi, som bo där nere och från olika orter hava erfarenhet om huru det var 1926 och på grund därav kunna bedöma, vad som blev följden, vi måste säga, att det kommer att bli en massa arbetare på landsbygden, vilka leva av tillfälliga arbetsanställningar,

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 10.

Ang. åtgärder
för den
inhemska
sockerbets-
odlingens
uppehållande.
(Forts.)

som därigenom icke äro säkra om sin brödbit från den ena dagen till den andra. Det är människor, som hava mycket liten årsinkomst. De komma att mista ett par månaders arbetsförtjänst, den bästa arbetsförtjänsten de hava. Vi veta vidare, att bland dem, som bli lidande, äro åtskilliga tusental lantarbetarhustrur, som på betfälten skaffa sig ett blygsamt tillskott till den allt för låga arbetsförtjänst, som deras män hava, ett tillskott, som gör det möjligt för dem att få några kläder på kroppen. Vi veta vidare, att åtskilliga tusental människor från de karga bygderna i norra Skåne och södra Småland komma att mista det tillskott av två eller tre månaders arbetsförtjänst, som gör det möjligt för dem att ha litet kontanta pengar i sin hand, som gör det möjligt för dem att betala ränta på inteckningarna i deras små stugor, och som gör det möjligt för dem att överhuvud få någon-ting annat för sitt livsuppehälle än den grövsta delen av nödtorften, bröd, fläsk, potatis och mjölk. Vi veta, att det kommer att gå på det sättet, och vi mena, att det är på det sättet vi skola bedöma läget. Och även om herr Engberg nu sätter på mig ett stort fikonalöv, kan jag icke låta bli att föra fram denna arbetslöshetssynpunkt såsom den för mig absolut dominerande.

Jag menar nämligen det, för att nu göra en konklusion av denna sista del av mitt anförande: om ingenting göres, så kommer betodlingen att till en viss del inställas, åtskilliga stora grupper av människor komma att råka ut för, som jag förut sagt, en rätt betydande social nöd, dessa människor kunna icke gå till någon arbetsformidling, de bo långt ute på landsbygden, de hava sina små stugor där, som de äro bundna vid, de hava icke lätt att komma många mil bort från sina hem och få nytt arbete, de kunna icke vända sig till någon arbetslöshetskommitté, ty de kommuner, där de bo, hava inga sådana kommittéer och bedriva ingen arbetslöshetspolitik, de kunna aldrig få någon hjälp av de anslag, som från statens sida givas till arbetslöshetens bekämpande, och härigenom komma dessa grupper, som jag nämnde, att drabbas hårt. Dessa grupper äro arbetare inom jordbruket, som redan befinna sig i den ställningen, att deras löneinkomster äro betydligt lägre, än vad som betalas inom industrien, det är de grupper som befinna sig på den lägre sidan av den klyfta, som för närvarande gapar mellan industriarbetare och jordbruksarbetare.

Jag för min del måste allvarligt ställa den frågan: Skola vi nu utan vidare låta denna socialpolitiskt sett farliga klyfta ytterligare vidgas, skola vi göra det utan att vi veta om det är nödvändigt? Ty jag påpekar det: vi veta icke, om det är nödvändigt, och det är det som gör, att jag intar den ståndpunkt jag gör. Ingen kan säga något om vår betodlings framtid. Skola vi då utan vidare döma, eller skola vi verkligen göra ett försök att vinna klarhet? Och jag menar därför, att vi skola vinna klarhet på det sättet, att vi genom det tillfälliga understöd, som en subvention alltid måste komma att innebära, giva ett litet andrum, så att vi under den tiden kunna observera förhållandena på världsmarknaden, och så att det under den tiden från de svenska statsmakternas sida göres kraftiga ansträngningar för att komma till klarhet om huru framtiden här egentligen skall komma att gestalta sig.

Nu säger herr Engberg: Hur blir det då nästa år? Vi skola väl en gång komma att taga en ståndpunkt. — Ja, vi måste taga en ståndpunkt, och vi kunna ju taga som exempel den engelska kolsubventionen. Där lämnades av de engelska statsmakterna en subvention åt den engelska kolindustrien. Det gjordes en undersökning, som visade, att det måste vidtagas långt ingripande förändringar i den engelska kolindustrien. De engelska kolgruveägarna nekade att underkasta sig de förändringar, som därav skulle bli följden. Vad gjorde den engelska staten då? Jo, den engelska staten drog in subventionen såsom det enda nödvändiga. Vi måste göra på samma sätt. Vi måste skapa klarhet över, om det finnes möjlighet att bibehålla sockerproduktionen, och

därför kunna vi från statens sida göra ett litet offer. Sedan vi vunnit den klarheten, kommer antingen denna statssubvention av sig självt att bliva obehörlig eller också hava vi en fast mark att stå på, när vi taga de nödvändiga konsekvenserna av omvälvningarna ute på världsmarknaden.

Jag tror sålunda, att andra kammaren kan med största tillförsikt lämna utskottets förslag sitt bifall, och jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Lovén, Andersson* i Höör, *Fast* och *Törnkvist* i Bjuv, fru *Nordgren* samt herrar *Andersson* i Malmö, *Bergström* i Hälsingborg, *Vougt, Thomson, Lindqvist* i Halmstad, *Borggren, Karlsson* i Vadstena, *Ward* och *Lövgren*.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 14.

Herr *Lithander* avgav en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 65, med förslag till tulltaxeförordning.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 351, bordlades.

§ 15.

Herr statsrådet *Lindskog* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 88, med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 kap. 3 § i lagen den 27 juni 1924 (nr 320) om förmynderskap m. m.; och nr 78, angående utläggande av vissa statsgruvefält inom Norrbottens län.

Nämnda propositioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.26 e. m.

In fidem
Per Cronvall.